ADAOS

I

BOIERNAŞII DE CURTE

Instituţiunea nobiliară la noĭ e de origină slavo-bizantină (însuşĭ numele de „boier“ e slav =bolĭar „nobil“), de aceea nomenclatura rangurilor e în cea maĭ mare parte slavonă, afară de titlurile Comis, Logofĕt şi Spătar, carĭ ne aŭ venit (indirect) de la Bizantinĭ. Cronicarul Ureche ne dă cea maĭ veche listă a boieriilor moldovene (Cronice I, 138), aşa cum a fost instituită de Alexandru cel Bun. Ea conţine un singur titlu osmanliŭ: *„Agă*, ispravnic pre dărăbanĭ şi pre tîrg pre Iaşĭ giudeţ“.

Lista dată de Ureche se află apoĭ reprodusă de Miron Costin (în poema-ĭ polonă despre Moldova) şi apoĭ într'un mod maĭ sistematic de Cantemir, care, într'un capitol special din Descrierea Moldoveĭ, vorbeşce de „Baronibus Moldaviæ eorumque gradibus“. El distinge douĕ categoriĭ, boierĭ de Sfat şi boierĭ de Divan, ceĭ din urmă subîmpărţiţĭ în 3 clase. Lista acestor douĕ categoriĭ coincide esenţial cu aceia a luĭ Ureche, numaĭ că printre boierĭ de Divan din prima clasă figuréză

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

la Cantemir un al doilea titlu otoman: „*Serdar*, Campodux, europæo loquendi more generalis locumtenens“.

Printre boierinașĭ, Cantemir enuměră între alțiĭ un *Ciohadar* și un *Cămăraș de rafturĭ;* iar Logofĕtul Gheorgache adaogă printre boieriile Curțiĭ carĭ aŭ osebită rînduială (III, 302):

„Vatavul de Aprodĭ, Vel-Cafigiul, Credincerul, Vel-Cămăraș, Vatav de copiĭ, Divictarul, care maĭ 'nainte vreme acéstă boierie n'aŭ fost, făcêndu-se de la Grigorie-Vodă; asemenea și Mehtupciul, carele se chiamă și Chiesadar, Cibucciul, Ici-ciohodar, Becerul, Pivnicerul, Satîrbaș și Baș-ciohodar“.

Introducerea acestor rangurĭ inferióre a mers paralel cu influența politică din ce în ce maĭ mare a Porțiĭ asupra Țărilor române. Acéstă influență ajungênd cu totul preponderantă în epoca fanariotă, numĕrul boiernașilor a crescut într'una modelându-se după personalul inferior al Saraiuluĭ. Arhondologia 'șĭ lărgesce ast-fel din ce în ce hotarele, până ce devine ilimitată.

Afară de cele 5 clase de boierĭ (prima numită „Protipenda“ și constituită din așa-numițiĭ veliți) despre care Fotino a dat descrierea cea maĭ completă, acelașĭ istoric grupéză într'un capitol special „Despre casa Domnuluĭ“ (III, 308—312) pe toțĭ boierinașiĭ în serviciul Curțiĭ și carĭ în cea maĭ mare parte eraŭ de creațiune recentă [1]).

---

[1]) Sulzer consacră asemenea boierinașilor de Curte câteva paginĭ (III, 167 urm.), dar enumerațiunea sa e incompletă și transcrierea adesea eronată. Cât privesce notițele corespundĕtóre ale consululuĭ prusian Kreuchely (Hurmuzache X, 495-548), ele sînt de la un capĕt la altul o traducere literară franceză după textul luĭ Fotino (III, 265-313). Despre boieriile Țării românescĭ a se vedea și „Relatio de statu Valachiae“ (1679—1688), raportul unuĭ misionar catolic sub Grigorie-Ghica, în care se ocupă maĭ ales de arhondologia Munteniei;

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

După ce enuméră pe Cămărașul cel mare, pe Ispravnicul de Curte, pe Cuparul și Credincerul, pe Grămăticul Domnuluĭ și pe Protomedicul Curțiĭ, Fotino continuă ast-fel lunga-ĭ enumerațiune:

Vătaful de Curte are câte 100 leĭ léfă pe lună.

Muhurdarul, carele pune sigiliul domnesc pe tóte cărțile domnieĭ, capétă peste 20 miĭ leĭ pe an și 40 leĭ léfă pe lună.

Devictarul, carele îngrijesce de călimările Domnuluĭ, are acelésĭ folóse ca și Muhurdarul și 40 leĭ léfă pe lună.

Becerul, carele are îngrijirea beciuluĭ în care se păstréză ale măncăriĭ, primesce 100 leĭ pe lună, afară de folóse întîmplătóre.

Icĭ-ciohodarul îngrijesce de încălțările Domnuluĭ. Toțĭ cizmariĭ și vînzétoriĭ de cizme sînt supușĭ luĭ și de la fie-care capétă dare de un leŭ, care se numesce venitul ciohodărituluĭ.

Rahtivanul îngrijesce de harșelile și de tóte cele trebuincióse la caiĭ domnescĭ. Când Domnul vrea să încalece, el îĭ aduce un scaun pe care calcă, are léfă de 50 leĭ pe lună.

Grămăticul cămăriĭ este sub Cămărașul cel mare și ține socotelile lucrurilor ce intră și ese din Cămară; primesce 30 leĭ léfă pe lună.

Vătaful Cămăriĭ are 20 leĭ léfă pe lună.

Vătaful Beizadelelor primesce 100 leĭ léfă pe lună.

Caftangiul, carele împreună cu Cămărașul II îngrijesc de garderoba Domnuluĭ, are 50 leĭ léfă pe lună.

Babeingiul, ce îngrijesce odaia Domnuluĭ, are 40 leĭ léfă pe lună.

Baș-ciohodarul saŭ șeful tutulor ciohodarilor are 50 leĭ léfă pe lună.

Ciubucci-basa, care aduce ciubucul Domnuluĭ, are 20 leĭ léfă pe lună.

---

cu tóte că nu conține date nouĭ, acest raport e totuși interesant: publicat întâĭ de Engel *(Geschichte der Moldau und der Walachey,* Introducerea No. CIII, p. 108-117), el fu apoĭ reprodus în „Magazin Istoric", tom. V, p. 33-70.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Cafegi-basa, pe lângă léfa de 20 leĭ pe lună, se folosesce și de monopolul cafeliĭ.

Șerbegi-basa, care dă șerbetul și îngrijesce de dulcețurĭ, are 20 leĭ léfă pe lună.

Șamdangi-basa, carele îngrijesce despre lumînărĭ, primesce 20 leĭ pe lună.

Buhurdangiul, ce îngrijesce despre afumătorĭ, primesce 20 leĭ pe lună.

Ibrictarul, carele dă Domnuluĭ de spălat, capětă 20 leĭ pe lună.

Peșchergi-basa, carele dă Domnuluĭ peșchirul, primesce 20 leĭ pe lună.

Sofragi-basa, carele îngrijesce despre masa Domnuluĭ, capětă 20 leĭ pe lună.

Narghelegi-basa, ce dă Domnuluĭ nergheléua, are 30 leĭ pe lună.

Giamașirgi-basa, carele are îngrijire de spălarea rufelor, primesce câte 20 leĭ pe lună.

Bărbier-basa, carele rade pe Domn, primesce câte 10 leĭ pe lună.

Toți ómeniĭ aceștia ce sînt în serviciul Domnuluĭ se numesc Edeclĭĭ și Orta-cușacĭ. Eĭ când fac serviciul, sînt îmbrăcați numaĭ cu caftanurĭ și încinșĭ pe d'asupra fără altă haină, purtând numaĭ fesurile în cap. Sub dînșiĭ sînt și alțĭ servitorĭ maĭ micĭ în numĕr de 34, primind toți împreună până la 365 leĭ pe lună și se numesc Iamacurĭ și Icioglanĭ.

Cavaz-basa, carele stă în picióre afară la ușa Domnuluĭ cu bastonul în mână, primesce 10 leĭ léfă pe lună.

Iamacurile saŭ ajutorĭĭ acestuia câte cincĭ leĭ léfă pe lună.

Chehaia are câte 20 leĭ léfă pe lună.

Ciohodarĭĭ în numĕr de 20 primesc fie-care câte dece leĭ pe lună.

Doĭ ciohodarĭ aĭ beizadelelor primesc câte 20 leĭ pe lună fie-care.

Satîr-basa câte 15 leĭ pe lună.

Chehaia II câte 12 leĭ pe lună.

Patru satîrașĭ câte 10 leĭ pe lună.

Mataragi-basa câte 15 leĭ pe lună.

Ajutorĭĭ acestuia câte dece leĭ pe lună.

Baș-ciaușul turc câte 40 leĭ pe lună.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Alaiŭ-baș-ciaușul, cu alțĭ doĭ ciaușĭ, primesc toțĭ împreună 95 leĭ pe lună.

Spițerul Curțiĭ primesce 150 leĭ pe lună.

Gerahul Curțiĭ asemenea.

Curierul privat câte 200 leĭ pe lună.

Trîmbițașiĭ nemțĭ câte 30 leĭ pe lună.

Vornicul de harem saŭ îngrijitorul apartamentelor de femeĭ, împreună cu soția sa Vornicésa și cu tóte fetele ce fac suita Dómneĭ, primesce o mie leĭ pe lună.

Baș-ciohodarul Dómneĭ câte 20 leĭ pe lună.

Grămaticul Dómneĭ câte 200 leĭ pe lună.

Maimar-basa (architectul domnesc) câte 50 leĭ pe lună.

Fustașiĭ Divanuluĭ și aĭ haremuluĭ în numĕr de 24 primesc 265 leĭ pe lună.

Lefile tutulor celor de maĭ sus compun țifra de 6717 pe lună.

II

HATIȘERIFUL DIN 1802

Sultanul Selim al IV-lea a emis în luna luĭ Gemagel-ahir 1217 (Noembre 1802), sub Const. Ipsilant-Vodă, ultimul hatișerif, care confirmă vechile privilegiĭ ale Țărĭ românescĭ și ale Moldoveĭ. El a fost citit la Mitropolie, de față fiind toțĭ boieriĭ, în 23 Octombre din acelașĭ an. Hatișeriful a fost tradus într'un mod fragmentar de Engel și complet de Fotino (III, 223—235).

Reproducem acest document după Tesaurul istoric al luĭ Papiu-Ilarian (II, 308—314), care conține textul oficial într'o copie fórte fidelă dar prea literală (întru cât s'aŭ conservat particularitățile stiluluĭ oriental, indicând în note variantele aflate la Fotino și în Uricariŭ (III, 181—205) și completându-le cu datele corespundĕtóre ale hati-

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

șerifurilor anterióre din 1774 (Uricariŭ VI, 433—446) și 1792 (ibid. III, 131—144).

Hatișeriful din 1802 resumă și completéză pe tóte cele-lalte [1]): e documentul capital pentru daraverile nóstre politice cu Pórta otomană.

In vreme când cu norocire s'aŭ sĕvîrșit pacea și împăciuirea între prea-înalta și vecĭnica Impĕrăția mea și între Impĕrăția Nemților, atuncea milostivindu-se Impĕrăția mea la starea cea din vremea răzmiriței ce aŭ suferit raiaua Țărĭ rumânescĭ, aŭ miluit'o cu sfîntă poruncă [2]) de iertarea dăjdiilor: de haraciŭ, de bairamlîc, de rechiabie și giaize [3]).

Asemenea, pe la înjumĕtățirea luĭ Muharel a lĕtuluĭ 1206, s'aŭ maĭ dăruit iarășĭ sfînta mea poruncă coprinḍĕtóre de a nu se supĕra năpăstuindu-se săraca raia. Iar în urmă viind grecesc și turcesc arzmahzar din partea celor din Țara rumânéscă, Mitropolit, episcopĭ, igumenĭ și toțĭ preoțiĭ de pe la mânăstirĭ și biserecĭ, boierĭ, căpitanĭ și ceĭlalțĭ zabiți, cu coprindere că maĭ nainte de câțiva anĭ s'aŭ silit, din pricina celor ce aŭ pățit asupreli și necazurĭ în vremea răzmiriței, de a părăsi ceĭ maĭ mulțĭ patria lor și a se depărta de la ea și a se prăpădi memlechetul Țărĭ rumânescĭ [4]) și a veni lăcuitorĭĭ la ticălósa stare, și că avênd mare supunere și ascultare la prea-puternica Impĕrăția mea și rĕzămându-se la acea către eĭ milă și milostivire a Impĕrățieĭ mele, cer a se înnoĭ prea înalta poruncă ce s'aŭ dat maĭ nainte, coprinḍĕtóre de nizamul Țărĭĭ rumânescĭ [5]) și a multor șarturĭ carĭ s'aŭ cercetat atuncĭ la

---

[1]) Hatișeriful din 1826, trimis de Mahmud al II-lea luĭ Grig. Ghica după pacea de la Akkerman și publicat de d. G. I. Lahovari în „Convorbirile literare“ din 1887, nu este, cât privesce fondul, de cât o transcriere a hatișerifuluĭ din 1802, augmentată cu stipulațiunile tractatuluĭ de la Akkerman.

[2]) Ur.. sfîntul ferman.

[3]) Fot.: scutirea haraciuluĭ, edigielelor, richiambialelor și zaharelelor. — Ur.: iertarea dărilor de haraciŭ, de hĕdiea, rechiabiea și giupele și de tóte altele marĭ și micĭ birurĭ... 1774: plătind numaĭ obicĭnuitul haraciŭ, iar alte încărcărĭ și cheltuielĭ cu nume de havaeturĭ, dumiale, obuducturĭ și giaizele s'aŭ poprit... 1784: iertați de richiambighele și bairamlîcurĭ și alte deosebite teclifaturĭ.

[4]) Ur.: pricinuindu-se prăpădenia pămîntuluĭ Moldovei...

[5]) Fot.: atingĕtóre de privilegiurile și buna-orînduială a Țărĭĭ românescĭ.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

caidul ce se păzesce [1]) la împĕrătescul meŭ Divan, de fermanurile ce se daŭ după vremĭ [2]), fiindcă s'aŭ găsit acolo coprins că la létu 1188, la jumĕtatea luĭ Șeval, s'aŭ dăruit la amîndouĕ ţările sfintele prea-înaltele porunci împodobite cu sfîntul hatihumaiun, arătându-se acestea ce se ḑic în urmă.

Că raielele [3]) a câte douĕ ţărĭ, Rumânescĭ și ale Moldoveĭ, care coprind loc de cheler [4]) a prea-puterniceĭ Impĕrăţieĭ mele, plătind după starea lor dajdia anuluĭ saŭ haraciul, să nu se supere pentru multe fiteșĭ-ce socotelĭ, nicĭ chiar banĭ, nicĭ cu alte orĭ-ce chip.

Și când se va întîmpla pîră și pricină între Turcĭ [5]) și între douĕ raiele [6]), acest fel de pricină Domnul Ţărĭĭ rumânescĭ după vreme, cercetând cu dreptate pe jeluitor și pe pîrît, să împlinéscă dreptatea ce se va dovedi. Iar la hotărîrea pricinilor ce se va întîmpla între Turcĭ și între raiele [7]), să fie în mijloc și cel după vremĭ Divan-efendisi al Domnuluĭ [8]) și alţĭ zabiţĭ [9]). Iar de se va întîmpla, ca aceste pricinĭ între Turcĭ și raiele de a nu lua sfîrșit prin mijlocirea celor ce s'aŭ ḑis maĭ sus, al luĭ Divan-efendi și altor zabiţĭ, de la ceĭ după vremĭ Domniĭ Ţărĭĭ rumânescĭ, și se va dovedi că gândul acelor jeluitorĭ saŭ pîrîţĭ turcĭ este de a vătăma și a păgubi săraca raiaua [10]), să nu se sufere a se supĕra și a se păgubi săraca raiaua, pentru acest fel de mincinóse și împotriva dreptăţiĭ davale și pîrĭ. Iar hotărîrea de acest fel cu îndoială pricinĭ să se facă înnaintea cadiuluĭ de Giurgiŭ [11]), căutându-se judecata

---

[1]) Fot.: cercetându-se condicile ce se păstréză în ... Ur.: căutându-se caidurile cele păzite în ...

[2]) Fot.: ordinele ce se daŭ din timp în timp.

[3]) Fot.: supușiĭ ...

[4]) Fot.: care locuesc ţările ce sînt grânare ... Ur.: socotite în locul cheleriului împĕrătesciĭ mele mărirĭ: .. 1792: socotindu-se aceste douĕ eparchiĭ ca o magaza a înalteĭ mele Impĕrăţiĭ.

[5]) Ur.: ehleislamĭ adică ceĭ de credinţă otomanicéscă ...

[6]) Fot.: între doĭ Românĭ ...

[7]) Fot.: între Turcĭ și creștinĭ.

[8]) Fot.: Divan-chiatip care se află pe lângă Domn ... 1774 și 1792: Divan-chiatipul Voevodului și alţĭ musulmanĭ.

[9]) Fot.: cu alţĭ ehliislamĭ. Ur.: și alţiĭ de credinţă otomanicéscă și alţĭ otomanĭ. ..

[10]) Fot.: pe Românĭ.

[11]) Fot.: înaintea luĭ Girgiov-cadisi. Ur.: înaintea cadiuluĭ Ibraileĭ.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

după dreptate, carĭ cadiĭ aĭ Giurgiuluĭ sînt datorĭ, când se va rîndui la eĭ vr'o pîră ca acésta despre partea Domnuluĭ după vremĭ, să fie cu luare aminte a nu face nicĭdecum lucru afară din dreptate şi din pravilă, şi nevoindu-se a avea dreptatea locul eĭ şi a nu se năpăstui săraca raia. Şi încă a nu se supĕra săraca raia, ducêndu-i cu sila a se judeca la alt loc, de vreme ce s'aŭ scris fetfa coprinzĕtóre că mărturia unuĭ raia asupra unuĭ Turc [1]) este primită şi bună la pricinĭ de clironomie [2]), la care să urmeze după fetfa.

Şi că câţi din ascherliĭ saŭ alţiĭ [3]) vor face vre-o greşală înlăuntru în Ţara rumânéscă [4]), aceştia să se trimită la serhaturile din prejur şi acolo să se pedepséscă prin marifetu zabiţilor lor.

Şi măcar că sînt multe şi înalte împĕrătescĭ porunci, să nu cuteze împotriva nizamuluĭ ce s'aŭ dat maĭ nainte a intra în ţară serhatlîŭ şi alţiĭ din lăcuitoriĭ cazalelor [5]) după Dunăre, şi înalte porunci sînt ca să surpe câşlalele, care se făcea la Ţara rumânéscă maĭ nainte, şi să se izgonéscă ceĭ ce umblă fără nicĭ o trébă, netrebnicĭ şi ómenĭ rĕĭ: dar nu este departe de a se întîmpla, ca uniĭ ca aceştia a se cere de a intra în ţară şi după ce eĭ intră, se vor gâlcevi şi vor omorî unul pe altul, după aceea să céră preţul sângeluĭ şi apucându-se de pîrĭ mincinóse şi cerênd lucruriĭ şi banĭ, a supĕra şi a păgubi pe săraca raia. Pentru acésta de acum înainte, afară din rînduiţiĭ şi numiţiĭ cu numĕr neguţătorĭ de la serhaturĭ, nimenĭ altul să nu cuteze a intra în ţară. Şi aceştia iarăşĭ când aŭ a merge la Ţara rumânéscă pentru neguţătoria lor, să-şĭ ia teşcherele de voie de la zabiţiĭ lor şi ajungênd în ţară, să arate acest fel de teşcherea saŭ la însuşĭ Domnul ţăriĭ [6]), saŭ la vechilul luĭ, şi luând iarăşĭ teşcherea de voie saŭ de la Domnul Ţăriĭ rumânescĭ, saŭ de la vechilul luĭ, aşa să se

---

[1]) Fot.: asupra unuĭ ehliislam.

[2]) Fot.: la judecăţile vasigetuluĭ şi unispetuluĭ. Ur.: la judecăţile clironomilor şi a genealogieĭ lor, adică a rudeniilor.

[3]) Fot.: saŭ alţiĭ din ehliislamĭ. Ur.: orĭ câţi saŭ din oşteni saŭ din alţiĭ de credinţă otomanicéscă.

[4]) Ur.: în ţara Moldoveĭ.

[5]) Ur.: şi alţiĭ din taifalele caicilor Dunăriĭ.

[6]) Fot.: la Eflac-voivodasi. Ur.: către însuşĭ Domnul Moldoveĭ.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

neguţătoréscă făr' de a cere la judeţele, în carĭ merg pentru neguţătoria lor, nicĭ cu sălăşluire a se aşeḑa acolo, nicĭ a ara, nicĭ a semĕna, nicĭ a supĕra în altfel raielele, nicĭ a da selemahcésă saŭ arvună, carĭ acestea tóte se coprind întocmaĭ la înaltele poruncĭ, ce s'aŭ dat maĭ nainte pentru nizam şi se cade a se urmà.

Şi că pentru acest fel de mincinóse davale[1], să nu se sufere a se rîndui în Ţara rumânéscă mumbaşirĭ despre partea Vezirilor şi cadiilor şi zabiţilor spre supĕrarea săracilor raiele[2].

Şi că câte locurĭ şi moşiĭ, saŭ mânăstirescĭ saŭ ale altor obraze, care cu sila şi cu năpăstuire s'aŭ stăpânit de acest fel de ómenĭ netrebnicĭ şi se numesc până în ḑiua de astăḑĭ cu nume de raiele, făcêndu-se pentru aceştia desăvîrşită cercetare şi dovedindu-se că se stăpânesc cu năpăstuire, să se întórcă la stăpâniĭ lor ceĭ adevĕraţĭ.

Şi că de va fi trebuinţă de a se înnoì şi a se lucra cum şi maĭ înainte schela cea veche a Ţăriĭ rumânescĭ, oraşul de Flocĭ, spre maĭ de folos şi maĭ lesne ducerea de celor ce es din ţară la alte ţărĭ saŭ din alte ţărĭ la Ţara rumânéscă, să aibă voie lăcuitoriĭ ţăriĭ a înnoì şi a umbla cu ḑisa schelă, însă cu chip de a nu păgubi pe prea-înalta mea Impĕrăţie[3].

Şi cum că nu se dă voie la neguţătoriĭ turcĭ[4] a ţinea înlăuntru în ţară moşiĭ şi cetfelîcurĭ[5], nicĭ a pasce vite.

Şi cum că, de vreme ce este poprit de a intra în Ţara rumânéscă ceĭ ce merg la dregătoriile lor[6], prea-înălţaţiĭ viziriĭ meĭ şi prea-cinstiţiĭ mirimiraniĭ meĭ[7], abătêndu-se din calea drépta la dusul şi la întórcerea lor şi a lua de la raiele fără de preţ cele trebuincióse lor, ómenilor şi vitelor lor, şi a lua caĭ de olac[8] şi făcênd alte cererĭ ca acestea, a bântui săraca raia; pentru

---

[1]) Fot.: certe şi neînţelegerĭ.
[2]) Fot.: spre supĕrarea locuitorilor.
[3]) Intregul acest pont lipsesce natural în varianta moldovenéscă.
[4]) Fot.: neguţătoriĭ ehliislamĭ. Ur.: neguţătoriĭ otomanĭ.
[5]) Fot.: care saŭ moşiĭ... Ur.: a avea şi ciftilîcurĭ...
[6]) Ur.: la mansupurile lor.
[7]) Ur.: prea înălţaţiĭ meĭ vizirĭ şi prea slăviţiĭ meĭ echituiulîĭ...
[8]) Fot: caĭ de poştă... Ur.: caĭ de menzîl...

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

acésta nicĭ într'un chip nu este voința Impĕrăției mele a se păgubi de acum înainte raielele Țărĭi rumânescĭ despre partea Vizirilor și mirimiranilor și ómenilor lor [1]), abătêndu-se din drumul cel drept și intrând în Țara rumânéscă.

Asemenea și ceĭ cu pricinĭ trebuincióse ce trec, saŭ Tătarĭ saŭ alțiĭ, la multe locurĭ de prin prejurul acesteĭ țărĭ, să nu se abată din drumul lor și să mérgă în Țara rumânéscă, nicĭ să céră caĭ de olac maĭ mulțĭ de câț se coprinde la menzil-ferman ce aŭ la mâinile lor [2]). Așijderea și ceĭ ce se duc cu poruncĭ la numita țară [3]) după vremĭ, să nu supere și aceștia cerênd maĭ mulțĭ caĭ de câț cele ce sînt scrise în menzil-ferman ce aŭ în mâna lor; și la împlinirea acestora ce s'aŭ dis maĭ sus (carĭ acestea tóte se coprind la poruncile ce s'aŭ dat maĭ nainte), până acum de s'aŭ întîmplat vre-o lenevire, dar de acum înainte la tóte cele ce s'aŭ dis șarturĭ [4]) fără de greșală de a se păzi, se va face mare osîrdie. Iar cine se va cuteza a face mișcare împotriva înaltelor poruncĭ, la pedépsa acestor fel de ómenĭ se va face tótă silința fără de cea maĭ mică prelungire.

Și cum că, de vreme că sînt date multe înalte poruncĭ, poruncitóre cum că când se duc raielele Țărĭi rumânescĭ la casabale, sate și tîrgurĭ după Dunăre [5]), saŭ pentru vre-o trébă a lor de alișveriș, să nu se supere de către haracciiĭ și zabițiĭ acestor părțĭ, nicĭ cu cerere de haraciŭ și spenge, [6]) nicĭ cu alte pricinuirĭ, nicĭ ómeniĭ haracciilor și colgiiĭ cu pricinuirĭ că cer raiele străine, să intre în Țara rumânéscă și să umble încóce și încolo. Pentru acésta se poruncesce și cu înnalte poruncĭ, celor de se cade, și se opresc aceștia de acest fel de lucru.

---

[1]) Fot.: a mirimiranilor și a etcaelilor lor... Ur.: de către echituiulîĭ și de către ecpaelile lor.

[2]) Fot.: în menzilurile ce vor avea în mână. Ur.: în fermanurile de menzil ce aŭ în mânile lor.

[3]) Fot.: meemurilĭ carĭ vor veni în țară. Ur.: câți vor merge cu memurieturĭ în țara Moldovei.

[4]) Fot.: suruturĭ. Ur.: sureturĭ.

[5]) Fot.: în satele de peste Dunăre. Ur.: la tîrgurile cazalelor și satelor peste Dunăre.

[6]) Ur.: spenți.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Și cum că raielele și lăcuitorii Țării rumânești să nu se supere de nimeni, după iertăciunea și slobodenia Țării rumânești, la dăjdii și căiafet și portul lor. [1])

Și cum că, câte raiele în Țara rumânéscă ar fi primit legea turcéscă, nu pot a cere parte de moștenire de la părinții și rudele lor: cercetându-se fetfaua pravilei, fiindcă acéstă pricină razimă la pravilă, s'aŭ dat patru sfinte fetfale, coprinděnd cel dintâiŭ: că Nazarinénul cutare, după ce va primi legea turcéscă [2]) și va muri tatăl luĭ cutare, nu póte a-ĭ fi fiu-seŭ moștenitor. Cel de al doilea: Nazarinénul cutare, bărbatul cutăriia Nazarinence, de va veni la legea turcéscă, nevasta acestuia rěmâind la legea eĭ și murind ea, nu se face moștenitor eĭ cel de aŭ primit legea turcéscă bărbatul eĭ. Al treilea fetfa: cutare Nazarinén, feciorul altuĭ cutare Nazarinén, de va primi legea turcéscă și va muri tatăl seŭ fiind creștin, feciorul luĭ nu se face moștenitor luĭ. Al patrulea fetfa: cutare Turc, [3]) de va ierta robul luĭ pe cutare Nazarinén, iar acest rob după iertăciune va muri fără de a primi legea turcéscă, cutare Turc, stăpânul seŭ, nu se face cironom aceluĭ iertat cutare Nazarinén. Deci aceste fetfale după coprinderea lor se cade a se urmà cum se cuvine.

Și cum că, măcar că s'aŭ lăsat și s'aŭ iertat mumbaiaua și de a se cumpěra pe fieșcare an oĭ cu înalte poruncĭ, prin marifetu casap-basiĭ după vremĭ, dar este de mare trebuință de a se aduce oĭ din ținutul Impěrăției mele pentru tainaturile mirieĭ [4]) și pentru hrana lăcuitorilor Țarigradului, pentru acésta raielele Țării rumânescĭ să nu ascundă oile lor de vîndare, ci cu prețul ce se politifsesce să le vîndă la neguțătorĭ și gelepĭ. Si așa cu priveghiarea [5]) celuĭ după vremĭ Domn al Țării rumânescĭ să nu facă cusur de [6]) a trimite la Țarigrad cât de multe oĭ, și aceste oĭ să le vîndă lăcuitoriĭ Țării rumânescĭ numaĭ la aceĭ neguțătorĭ și gelepĭ, cariĭ le vor aduce în Țarigrad, iar nu în alte părțĭ.

---

[1]) Ur.: pentru portul locuitorilor Moldavieĭ după pronomiile și serbestiet adică slobodenia patrieĭ lor.

[2]) Fot.: Islamul. Ur.: credința otomanicéscă.

[3]) Fot.: un zeim muslim... Ur.: cutare din legea otomanicéscă.

[4]) Fot.: tainaturile oștiriĭ.

[5]) Fot.: cu nazaretul. Ur.: prin nazaretul.

[6]) Fot.: să nu facă smintélă.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Și cum că, Țara rumânéscă fiind în loc de cheler împĕrătesc [1]) și fiindcă cererea și ducerea mulțimiĭ de zahrele este cel maĭ de trebuință, aceste douĕ țărĭ, Rumânescĭ și Moldoveĭ, în loc de mucaesea ce se da maĭ nainte din tóte felurile de zahrele [2]), care ară și séměnă raielele țăriĭ, să le cobóre necontenit zahrele din destul la schelele Dunăriĭ și să le vîndă după prețul ce se politifsesce la reiziĭ corăbiilor aĭ capanuluĭ, vîndênd zahrele la aceĭ reizĭ carĭ vor merge la Țarigrad, iar nu la alte părți, dar fără a se părăsi țăraniĭ de arătură și semĕnătură lenevindu-se, că mucaeséua zahreliĭ s'aŭ ridicat, [3]) nicĭ să se ascundă zahréua ce aŭ cu gând de lăcomie și cu acest chip raielele țării să se foloséscă și să câștige, iar lăcuitoriĭ Țarigraduluĭ să pătiméscă cu stenahorie de hrană. La acésta pricină să puie necontenit mare silință, atât ceĭ după vremĭ Domnĭ, cât și boieriĭ.

Și cum că orĭce greșală s'aŭ întîmplat a se face de nevoie de către boieriĭ și raielele Țărĭĭ rumânescĭ și aĭ Moldoveĭ la răzmirița trecută, acestea tóte până acum fapte și mișcările lor s'aŭ iertat cu desăvîrșită iertare de către Impĕrăția mea, și nu va pomeni Impĕrăția mea nicĭ odinióră nicĭ cu mustrare nicĭ cu izbîndă la nicĭ unul dintre eĭ, pentru cele trecute faptele lor: și de acum înainte, precât vor fi statornicĭ la stéjărul supunerĭĭ și ascultărĭĭ către prea-puternica mea Impĕrăție și vor urmà datoriile supușilor, neabătêndu-se din supunerea ce se cade, n'aŭ a vedè altceva și din partea Impĕrățieĭ mele fără numaĭ de cât milă, milostivire și milosîrdie.

Și cum că la pricina între Domnul Țărĭĭ rumânescĭ și între nazirul Silistreĭ pentru hotarul de matca Dunărĭĭ să se urmeze cu luare aminte cea de maĭ pe urmă al doilea rînd dată poruncă la létu 77, coprindĕtóre și de cele ce s'aŭ dat maĭ nainte înalte porunci.[4])

---

[1]) Fot : mențlechetul Țărĭĭ românescĭ făcênd parte din grânarul Impĕrățieĭ mele. Ur.: pămîntul Moldoveĭ fiind socotit în locul cheleriuluĭ împĕrătescĭ mele mărirĭ. 1792: Moldova se socotesce ca o magazie a înaltuluĭ meŭ scaun.

[2]) Fot.: tóte felurile de producte.

[3]) Ur.: că s'aŭ ridicat cererea cea hotărîtă a sumeĭ zahrea. care se numia mucaesă. 1792: zaheréua numită mucaghesin... s'a ridicat mucaghiaua.

[4]) Lipsesce în Ur.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Și cum că boieriile Țării rumânesci și a Moldovei de vreme ce se cade a se da între Greci și între pământeni cei aleși, cari pot a le chivernisi bine și de credință, pentru acésta pricina boieriilor se lasă la cei după vremi Domni Țării rumânesci și Moldovei, ca să metaherisésca la slujba lor după trebuință pe cei credincioși și vrednici atât din Greci cât și din pământeni, protimisind însă pe cei mai de trébă din pământeni boieri la boieriile ce sînt înadins pământenilor.

Și cum că, când va fi trebuință de cherestele pentru întemeiarea cetăților de la Rumele, să se taie acestea din munții Țării rumânesci și ai Moldovei și să se care la locurile ce vor face trebuință, și luând senet pecetluit de la bina-emenii, să se plătéscă fără de lipsă prețul tăierii și al căratului acestei cherestele din banii haraciului Țării rumânesci și al Moldovei, fără de a se scădea nici un ban.

Și cum că vitele ce sînt în séma ustalei de la Mangalia și care sînt la ciftilîcul Mangalei, să se oprésca de acum înainte a nu le pasce în țară, atât vara cât și iarna, și într'acestași chip să se apere săraca raiaua din paguba acésta [1]). Incă s'aŭ găsit trecut în cai-

---

[1]) In locul acestui pont. Ur. conține alte două: Și că pentru cei mai nainte trimiși care mergea la Galați din partea celui după vreme nazir a Kilei, și supĕra pentru cererea de ghiumbruc adecă de vamă, după ce vămile tuturor zaherelelor și a altor lucruri ce se scobóră la schele, după obiceiul țării se iéŭ de către Domnul Moldovei, s'aŭ dat înalte porunci, ca să nu mérgă de acum înainte la Galați ómeni de ai nazirului Kilei, nici să cuteze a supĕra pentru cererea de ghiumbruc, iar osĕbit de acésta fiind-că nu s'aŭ găsit trecut în condicile calemului Divanului, că s'ar fi dat vr'odată înaltă poroncă, ca să fie la Galați ședĕtoriŭ ghiumbrucciŭ de la Isacce. Drept aceea să se facă silință de a lipsi cu totul acésta fără de cale și fără cuvînt trimiterea a ghiumbruculuĭ de la Isacce și ómenii nazirului Kilei.

Și fiind-că cu cuvînt și pricinuire de a se împlini și a se strînge din țara Moldovei pe tot anul acea potrivită și sciută sumă de ghiuvergilè adecă sălitră pentru trebuința zaraphanalei împĕrătesci, se rînduia în tot anul când unul când altul, dându-se acésta ca o chivernisélă la acei ce se trimit, și trimișii aceia ce se numia multezimi, mergênd acolo supĕra și însărcina săracile raiele, care și acésta fiind împotriva împĕrătesciĭ mele bune voință. Drept aceea de acum înainte nu va merge nimeni în țara Moldovei cu numiri de nazir saŭ multezimi, ca să ceie ghiuvergile, iar ghiuvergiléua ce este trebuincióză pentru zaraphanéua împĕrătéscă, să se gătéscă prin mâna și marafetul aceluĭ după vreme Domn al Moldovei, plătindu-se deplin

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

dul Divanuluĭ, ca la șuruturile ce se vor dice maĭ jos s'aŭ adaos și cel spre ajutor i apărarea lor șart: după mila și milostivirea Impĕrăției mele către eĭ, ca să aibă luare aminte de acum înainte și ca să lucreze cele căḑute la îndatorita lor supunere, fără de a se abate nicĭ decum până la un fir de pĕr din calea dreptățiĭ și a supuneriĭ după datoria lor, și aducênd mare supunere la Domniĭ lor după vremĭ, făcênd silință și luare aminte la împlinirea împĕrătesciĭ slujbe și depărtându-se cu mare luare aminte de cel maĭ puțin cusur. Acele șarturĭ sînt acestea:

Cum că de acum înainte să nu se céră de la Țara rumânéscă maĭ mult de cât 619 pungĭ de banĭ; iar din țara Moldoveĭ maĭ mult de cât 135 pungĭ și 445 tal.; cu nume de haraciul anuluĭ, care dajdie a fieșĭ-căriia țărĭ să se dea aicĭ la Țarigrad la sfîrșitul fieșĭ-căruia an și să nu se rînduéscă în havalele.

Și cum că să se dea din partea Țărĭi rumânescĭ 90000 tal. banĭ gata și lucrurĭ la poclonul bairiamuluĭ și 40000 rechiabie [1]). Iar din partea țărĭi Moldoveĭ, pentru poclonul bairiamuluĭ în banĭ gata și lucrurĭ 90000 tal. și rechiabie 25000 tal., iar maĭ mult să nu se céră.

Și cum că pentru Domnĭ să nu se céră pe fieșĭcare an banĭĭ mucareluluĭ [2]) și pre cât nu se va întîmpla vre-o greșală luĭ și să se dovedéscă bine, să nu se mazîléscă. Și de la Domniĭ ce se orînduesc după vremĭ, să nu se céră giaizele și avaeturĭ [3]) maĭ mult de cât este obicĭnuit din vechime, carĭ aceste obicĭnuite giaizele și avaeturĭ să nu se ia de la raiele, ci să se plă-

---

prețul atât a cumpĕrăturiĭ cât și a chirieĭ dusuluĭ către lăcuitoriĭ țărĭĭ, din banĭĭ miriei împĕrătescĭ a Moldoveĭ, și întru acelașĭ chip găsindu-se, să se facă însciințare către zaraphanéua împĕrătéscă la care schele s'aŭ scoborît, ca de acolo cu caice să se aducă la Țarigrad.

[1]) Fot.: Țara românéscă va rĕspunde în numĕrătóre pentru digie 180 pungĭ și pentru richiambie 80 pungĭ. Ur.: să se maĭ dee de la Țara românéscă 90000 leĭ în naht sub numire de idighe și 40000 leĭ cu numire de richiabie, iar de la Moldova pentru hidiea... 1792: pentru bairamlîcurĭ se vor da din Valahia 90000 leĭ și pentru rechiabie 40000 leĭ.

[2]) Fot.: să nu se maĭ céră ipcaia saŭ cheltuielile mucarerului. Ur.: cheltuiala mucareluluĭ adică a înnoiriĭ Domnieĭ. 1792: să nu cee nimica pentru ipca...

[3]) Fot.: peșcheșurĭ și avaeturĭ de la locuitorĭ.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

téscă din veniturile chiar ale Domnilor [1]), ocne, vămĭ și din rusumaturĭ.

Și cum că ceĭ după în prejur acestor două ţărĭ, paşĭ, cadiĭ și alţĭ zabiţĭ să nu facă cererĭ și să céră hasurĭ și avaeturĭ [2]), a căror pagubă se razimă la săraca raia și să nu trimită despre partea lor mumbașirĭ, numaĭ și numaĭ de a lua banĭ, carĭ acestea nu se suferă de către Impĕrăţia mea.

Și cum că când se va întîmpla a se face mazîlĭ și a se rîndui ceĭ din dregătoriile prea-puterniceĭ mele Impĕrăţiĭ [3]), n'aŭ să dea niciĭ un fel de giaize și avaeturĭ lor.

Și cum că din numitele două ţărĭ din tóte felurimile zahrelelor să se céră sumă pe cât nu se aduce supĕrare raielĭĭ, și când miria va cumpĕra zahrea din numitele ţărĭ, să se plătéscă preţul aceĭ zahrele cu banĭ gata și chiria să nu se încarce la raiele. Iar când vor cumpĕra neguţătoriĭ zaherele, să se plătéscă cu banĭ gata, cu preţul ce se politifsesce.

Și cum că, fiindcă se coprinde la acele date maĭ nainte sfinte porunciĭ, după cum s'aŭ dis maĭ sus, că cumpĕrându-se oĭ din amîndouĕ disele ţărĭ prin marifetul saigiilor și aĭ ómenilor luĭ casap-başa, este pricinuitor de pagubă și asuprire la raiele, cum s'aŭ dis maĭ nainte, s'aŭ iertat să nu se facă acea cumpĕrătóre de oĭ. Dar de vreme că este trebuinţă de a se aduce oĭ din ţinutul Impĕrăţieĭ mele pentru tainaturile mirieĭ și pentru hrana lăcuitorilor Ţarigraduluĭ, pentru acésta raielele Ţărĭĭ rumânescĭ să nu ascundă oile lor de vîndare, ci cu preţul ce se politifsesce să le vîndă la neguţătorĭ și la gelepĭ, și așa cu priveghiarea celor după vremĭ Domnĭ aĭ Ţărĭĭ să nu facă cusur de a porni la Ţarigrad cât de multe oĭ și să le vîndă lăcuitoriĭ ţărĭĭ aceste oĭ numaĭ la aceĭ neguţătorĭ și gelepĭ, carĭ vor să le aducă la Ţarigrad, iar nu la alte părţĭ. Pentru care și de acum înainte se va face silinţă și lucrare câte sînt de trebuinţă la acestea.

Și cum că, când se vor cere de la cele două ţărĭ

---

[1]) Ur.: eraturile ce se cuvin Domnilor.

[2]) Fot.. tributurĭ nicĭ angarale. Ur.: daruri și avaeturĭ.

[3]) Ur.: când se va întîmpla azlu și de iznóvă rînduirĭ a rigialuluĭ Impĕrăţieĭ mele.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

cherestele saŭ alte trebuincióse de zidirĭ, să se dea scire de suma cerută la Domniĭ după vremĭ și așa să se care cele ce se cer la hotarele acestor două țărĭ, să se plătéscă prețul tăieriĭ și căratul la raiele de la ceĭ ce sînt meemurĭ la acest fel de binale [1]), cu mijloc ca să dea mâna raielelor și cu banĭ gata; dar să nu se siléscă raielele a le cără acestea ce se cer, saŭ cherestea saŭ altele, afară din hotarele țărieĭ lor.

Așijderea, cînd se va cere de la aceste două memlecheturĭ [2]) salahorĭ și care [3]), să se plătéscă [4]) fără de a se scădea din obicĭnuita plata lor nicĭ un ban, nicĭ să se prelungéscă vremea plătiriĭ lor.

Și cum că să nu se sufere a intra într'aceste două memlecheturĭ, afară din negușătoriĭ fermanlîĭ, nimenĭ din prejurul Dunăriĭ lăcuitorĭ și iamacĭ [5]), cu scoposul pagubeĭ și vătămăriĭ raieliĭ, și să umble întorcêndu-se prin țară, nicĭ să are nicĭ să semene locurĭ ce se cuvine raielelor a două memlecheturĭ, nicĭ să bage vitele lor pentru pășunea și hrana lor; iar cine va cuteza a face împotriva acestuĭ nizam, să se pedepséscă strașnic.

Și cum că de s'aŭ stăpânit după pace locurile raielelor, să se întórcă la stăpâniĭ lor.

Și cum că, când nu va fi mare trebuință și grabnică pricină, să nu se trimiță cu mumbașirĭ la aceste două memlecheturĭ despre partea Impĕrăției mele și când se va trimite, să nu se céră plata mumbașiretuluĭ [6]) lor de la raiele, nicĭ să se zăbovéscă în țară cu izvodirea a fel de fel de pricinĭ. Aceste șarturĭ adăogându-se la cele de maĭ înainte, să se urmeze totdeauna și păzindu-se la mâinile lor, în vreme de trebuință să se caute caidurile fiesce-cărieĭ pricinĭ dintr'acestea și să se lucreze acestea câte se cer; iar cine va cuteza împotriva acestora a face ceva, orĭcine va fi să se pedep-

---

[1]) Fot.: rînduițiĭ de a le primi. Ur.: mumbașirĭ ce vor fi la binalele aceste.

[2]) Fot.: de la amîndouĕ aceste țărĭ.

[3]) Fot.: vacĭ și harabale.

[4]) Ur.: să se plătéscă chiundelicurile.

[5]) Ur.: nimenĭ altul din emacurile și alțĭ locuitorĭ de pe malul Dunăriĭ. 1792: emacĭ.

[6]) Ur.: cheltuiala mumbașirlîculuĭ. Fot.: nu vor cere mumbașiger.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

séscă, să se arate la prea puternica mea Pórtă și să-și ia pedépsa.

Și de vreme că s'aŭ dat maĭ nainte poruncă, că boieriĭ carĭ aŭ slujit cu credință la prea-puternica Impĕrăția mea și se supun la Domniile lor, să li se dea chiar treptele și dregătoriile carĭ s'aŭ învrednicit maĭ nainte de răzmiriță și să li se lase în stăpânirea lor moșiile lor, încât se face silință și nevoință de a se păzi totdeauna șarturile ce s'aŭ ḑis, și ca să se drégă și să se sporéscă moșiile și coprinsurile boierilor la carĭ razimă traiul lor, și ca să aibă după vechiul obiceiŭ folosurile ce li se cuvine și treptele dregătoriilor lor celor de maĭ nainte, cu șart ca să nu se lenevéscă cât un fir de pĕr de a pune în faptă la cea îndatorită mare supunere și la porunca și voința Domnilor lor. Și când se vor purta așa, să li se facă silință spre ocrotirea lor, metahirisindu-ĭ la dregătoriĭ și păzindu-se priveleghiurile lor, acest fel de silință fiind pricină la sporirea țăriĭ. Se poruncesce boierilor numiteĭ țărĭ să se lase de cererile fără cuvînt și fără cuviință, și maĭ vîrtos de acele cererĭ [1]) carĭ nu pot suferi raielele din pricina prăpădenieĭ, la care aŭ căḑut țara în vremea războiuluĭ. Iar de nu se va supune vre-unul dintr'aceștia la porunca acésta și împotriva împĕrătesciĭ mele voințĭ va păgubi și va supĕra pe săraca raia, și se va amesteca la lucrurile carĭ nu-ĭ se cade, și va cuteza a se apuca de lucrurĭ și cererĭ fără orînduială și afară de hotarele luĭ, carĭ pricinuesc turburare nizamuluĭ și resvrătirĭ, și de va sta împotrivă la urmarea acestor bune orînduielĭ cu care umblă Domnul lor spre îndreptarea oblăduiriĭ țăriĭ [2]) și spre odihna și mângăierea raieliĭ, și de va cuteza la vre-o faptă fără de voința Domnuluĭ sĕŭ, de vreme că ceĭ despre partea Impĕrățieĭ mele aleșĭ și asupra lor rînduițĭ Domnĭ aŭ tótă volnicia a pedepsi pe acest fel de nesupușĭ cu pedépsa ce li se cuvine: pentru care să se facă tótă silința de a pedepsi, după cum s'aŭ ḑis, acest fel de nesupușĭ, ca să aibă rĕpaos și odihnă săracile raiele și paza nizamuluĭ țăriĭ.

Și cum că ḑajdia de peste an care se analoghisesce

[1]) Ur.: de acele teclifurĭ.
[2]) Ur.: îndreptarea umuruluĭ țăriĭ.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

la tótă raiaua, să se adune de la toți, după cum cu dreptate va cădea în partea fieșĭ-căruia, iar nu cu unele mijlóce și pricinuirĭ fără cale uniĭ din raiele să se apere de dajde și partea lor să se încarce la cealaltă raia; la acestea tóte să se facă totdeauna luare aminte, ca să se păzéscă dreptatea, și de acest fel de apărare fără cale să se facă depărtare, ca să se urmeze dreptatea totdeauna. Și de vreme ce pentru acestea tóte șarturĭ s'aŭ dat pe larg sfînta nóstră poruncă plină de milostivire la létul 1198 (1784), la luna luĭ Rebiul-evel, la vremea împĕrăției a pomenitului întru fericire preaslăvitului unchiuluĭ meŭ Sultan Hamit (căruia fie milă și iertare!), care poruncă s'aŭ găsit trecută în caid cu tóte acestea maĭ sus dise șarturĭ, ce sînt pricinuitóre de dres și sporirea a diseĭ Țărĭ rumânescĭ și a nizamuluĭ eĭ și pricina de apĕrarea a multor năpăstuirĭ a lăcuitorilor; pentru care, după mila Impĕrățiĭ mele asupra tuturor ticăloșĭ și nevoiașĭ, care se nasce din bunătatea și iubirea de dreptate a Impĕrățieĭ mele și după împĕrătésca milostivire către raiaua ce-mĭ este dată amanet de la Domnul D-deŭ, s'aŭ fost dat împĕrătésca mea poruncă la lét 1206 (1792), împodobită cu sfînt hatihumaiun, coprindĕtóre de cele două porunci date maĭ nainte, una cu sfîntul hatihumaiun la lét 1188 (1774), cum s'aŭ dis maĭ sus, iar una tot cu acest coprins la létu 1198 (1784), vrênd Impĕrăția mea și la cele pline de dreptate dilele Impĕrățieĭ mele a se urmà asemenea aceste șarturĭ carĭ se coprind la porunca cea dată maĭ nainte, și ca să se săvîrșéscă răpaosul săracilor și maĭ vîrtos ca să se isprăvéscă cele spre îndreptare și sporirea țărĭĭ, urmându-se lăudata noimă care se coprinde la cealaltă înaltă împĕrătéscă poruncă de iertare de doĭ anĭ după pace, după mila și milostivirea Impĕrățieĭ mele asupra tuturor lăcuitorilor țăreĭ; iar după împlinirea iertărĭĭ de doĭ anĭ, să se îndrepteze cele ce aŭ a răspunde dajde, poclonul bairamuluĭ și rechiabie, giaize [1]), și alte avaeturĭ, după șarturile ce s'aŭ dis maĭ sus. Acestea însă coprind poruncile ce s'aŭ dat maĭ nainte. Dar fiindcă cu trecerea vremiĭ s'aŭ pricinuit la unele dintre șarturile ce s'aŭ arătat maĭ sus turburare și ca-

[1]) Ur.: dările de giziea, idighea și rechiabiea și agianzările și altor havalele.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

tahrisis, iar după cele dintre prea-puternica Impĕrăţia mea şi între Impĕrăţia ruséscă următóre şarturi, ahtinamele, are dreptate Impĕrăţia ruséscă a face mijlocire pentru memlechetul Ţării rumânescĭ şi al Moldoveĭ.

Pentru acésta, spre întărirea împliniriĭ de acum înainte a ḑiselor şarturi, solul eĭ ce se află în Ţarigrad [1]) aŭ arătat la prea-înălţata mea Pórtă prin tacrir, avênd poruncă despre partea Impĕrăţieĭ luĭ ca să céră adaos la şarturile de maĭ nainte acestor madèle ce se vor ḑice înainte.

Cum că de acum înainte vremea Domnilor să fie rînduită în 7 anĭ deplin, socotindu-se din ḑiua ce se vor rîndui Domnĭ, şi pe cât nu se va arăta greşală dovedită, Domniĭ să nu se facă manzîlĭ [2]) maĭ nainte vremiĭ de 7 anĭ, iar într'acéstă diastimă de 7 anĭ arătându-se vina, de se va da de scire despre partea Impĕrăţieĭ mele către solul Rusieĭ şi de se va dovedi şi se va încredinţa că cu adevĕrat este vinovat la greşală, numaĭ la acea vreme să fie slobod a-l mazîli.

Dăjdiile, avaeturĭ şi cererĭ ce s'aŭ izvodit din noŭ în urma sinetuluĭ ce s'aŭ făcut la lét 1198, să lipséscă şi după acest temeiŭ să rînduéscă şi să aşeḑe Domniĭ ţăriĭ împreună cu boieriĭ dările de peste an şi să le cisluéscă după dreptate, şi să aibă luare aminte ceĭ după vremĭ Domniĭ Ţăriĭ rumânescĭ a avea ipolipsis la anaforalele şi arătările ce va face după vremĭ solul Rusieĭ, atât după acéstă madè a dăjdiilor cât şi de priveleghiurile ţăriĭ, şi maĭ vîrtos pentru paza şarturilor ce se coprind la acéstă prea-înaltă împĕrătéscă poruncă.

Pentru ca să se rîḑice şi să lipséscă catahrisis ce s'aŭ întîmplat adecă la madéua raielelor ce nu daŭ bir, la scutelniciĭ boierilor, şi aşa ca să se uşureze greutatea acesteĭ dărĭ fără de orînduială. să nu rĕmâie slobod de bir niciĭ unul din raiele, afară din suma scutelnicilor ce sînt scrişĭ din vechime la Vistierie, ci toţĭ d'opotrivă să rîḑice greutatea dărĭ şi să se zăticnéscă cu totul fieşi-care supĕrare şi neodihnă către raiele despre partea tacsildarilor dăjdiilor.

Şi de vreme ce spre plata lefilor ostaşilor din ţară este trebuincios a se face o sumă de ajutor şi despre

---

[1]) Ur.: elciul Impĕrăţieĭ Rusieĭ din Ţarigrad.
[2]) Ur.: să nu se facă azlu.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

partea Moldoveĭ, aruncându-se dăjdiile deosebit pentru aceştia, să se otcârmuéscă acestea cu dreptate după prea-înalta poruncă ce se va da pentru acésta. Şi încă să se poruncéscă Domnuluĭ cu boieriĭ Ţăriĭ rumânescĭ pentru scóterea cât de grab a ostaşilor din ţară şi pentru îndreptarea lefilor după lunĭ ce s'a dis maĭ sus.

Şi de vreme ce plata numitelor lefĭ caută spre a se face tacsil baniĭ ce sînt trebuincioşi la acésta împlinind Domnul acéstă însărcinată datoria luĭ, în urma acesteia să se dăruiască cu milostivire către raielele Ţăriĭ rumânescĭ o iertare de dajde un an deplin.

Câte orînduielĭ [1]) se vor face despre partea Impĕrăţieĭ mele de felurime de zahrea, de unt, de oĭ şi în scurt de cele ce se fac în Ţara rumânéscă [2]), să se arate aevea suma acestora la poruncile ce se vor da pentru acestea, şi într'acest fel de înalte porunci să se numéscă porunca şi către boierĭ, şi să se citéscă de faţă întru auḑul tuturor în Divanul Ţăriĭ rumânescĭ.

Şi de vreme ce este a se face vorbă cu boieriĭ acest fel de cerere, orĭ-ce fel va fi, de este putinţă taxil [3]) tótă saŭ în parte, de la ţară saŭ ba; pentru acésta rugămintea şi cererea ce vor face boieriĭ prin marifetul Domnuluĭ lor să se asculte, iar preţul ḑiselor rînduielĭ să se plătéscă despre partea mirieĭ, fără de prelungire de vreme, după preţul ce se politifsesce, dar cu altfel să nu se facă mubaia [4]).

Iar pentru zaherea ce se cumpĕră pe fieşĭ-care an despre partea mirieĭ, să se plătéscă preţul după fiatul ce se va rupe pe fieşĭ-care an la schela Brăileĭ [4]), şi pentru ca să nu se încarce greutate la raiele, căratul zahreliĭ, cărându-se angaria, cel după vremĭ Domn să se siléscă cu credinţă ca să se rupă fiatul [5]) zahreliĭ la numita schelă, socotindu-se şi chiria.

Cele după vremĭ înalte porunci ce se daŭ şi caută spre memlechetul Ţăriĭ rumânescĭ. să se citéscă într'auḑul tuturor la Divanul Ţăriĭ rumânescĭ şi după citania lor să se puie spre pază la condicile ţăriĭ [6]).

---

[1]) Ur.: tertipurĭ. Fot.: dispositiunile.
[2]) Ur.: de alte metahurĭ a pămîntuluĭ. Fot.: şi alte producte.
[3]) Ur.: să nu se facă mumbaiaua adică sîlnica cumpĕrătură.
[4]) Ur.: la schela Galaţiĭ.
[5]) Ur.: a tăia fiatul zahereliĭ.
[6]) Ur.: la caidurile ţăriĭ.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Dregătoriile ţării să se dea la pământeni, dar să fie în puterea Domnului după vremi să alégă şi să rînduéscă la acelea şi din Greci ceĭ cinstiţi şi cu sciinţă şi vrednici acestor dregătorii; şi când se va întîmpla vre-o supĕrare despre partea Grecilor la dregătoriile ce vor fi rînduiţi, cel după vremi Domn să-i mazîlésca şi să-i pedepséscă şi pe aceştia după cum şi pe pămînteniĭ boieri, şi să-i silésca a întórce înapoi cele ce aŭ luat cu năpaste.

Câte cheltuieli vor trebui pentru chivernisélă menzilurilor [1]) de peste an, să le rînduéscă şi să le hotărésca pe fiesce an cel după vremi Domn împreună cu boierii Divanului; şi mai mult de cât suma cea rînduită să nu se mai ia, cu nici un fel de pricinuire.

Chiverniséla spitalurilor şi şcolilor şi podurilor şi altor asemenea pricini care se cuvin şi sînt chiar ale ţării, să se facă havalea porunca Domnului după vremi către boierii ţării.

Şi din călugări ce nu sînt legaţi la mânăstiri şi Mitropolitul, murind cineva, cele ce rĕmân avuţia lor să nu se céră de nimeni, ci să se facă taxil [2]) prin marifetul Domnilor după vremi, ca un venit caseĭ ce se cuvine la săraci şi la sîrmani şi la alte fapte bune; iar din călugării ce sînt legaţi la mânăstiri de va muri cineva, averea lor să se ia ca un venit mânăstirii, la care aŭ fost închinat.

Pentru neferii ce sînt în slujba ţării din început pentru paza eĭ, să-i rînduéscă Domnul după vremi, făcênd vorbă pentru acésta cu boierii pământeni.

Câte moşii ale Ţării rumânesci şi a Moldovei, carĭ sînt pe numele raielelor [3]), hrăpindu-se şi stăpânindu-se cu nedreptate în Ţara rumânéscă, în părţile Giurgiovului i Braileĭ şi Cule. şi peste Olt, iar la Moldova, la ţinutul Hotinului, acest fel de locuri hrăpite a Tării rumânesci şi a Moldovei să se întórcă şi la înaltele porunci ce se daŭ de aceste pricini către ceĭ ce se cade, să se hotărésca vremea.

Şi fiindcă este denadins voinţa Impĕrăţieĭ mele ca, după cum se arată mai sus, să se facă luare aminte,

---

[1]) Ur.: pentru ţinerea menzilhanelelor.
[2]) Ur.: ci împlinindu-se prin.
[3]) Ur.: se află acum supt nume de raiele.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

ca de acum înainte, afară din neguțătoriĭ fermanliĭ, câțĭ din lăcuitoriĭ părților Dunăriĭ și din iamacĭ și alțiĭ, împotriva șarturilor vor vrea să intre la aceste două memlecheturĭ și să se sălășluéscă și să păgubéscă pe raiele, să se zăticnéscă și să se izgonéscă acest fel de ómenĭ.

De acum înainte câte prea-înalte porunci se vor trimite la aceste două țărĭ, să fie potrivite cu aceste șarturĭ și cu priveleghiurĭ și obiceiurile țărilor.

Să se săvîrșéscă tóte mijlócele și chipurĭ, carĭ pricinuesc îndreptare, sporire și bună stare și desăvîrșit răpaosul lăcuitorilor țăriĭ ce sînt supt acoperemîntul Impărăției mele, și să nu se sufere vre-o faptă împotriva priveleghiurilor ce s'aŭ miluit țările printr'acéstă prea înaltă poruncă. Pentru acésta s'aŭ dat acéstă prea-înaltă poruncă coprindétóre ca, după firéscă credința ta și după dreptatea, osîrdia și rîvna ta spre mulțămirea Impărăției mele, atât tu, numitule Domn, cât și boieriĭ și lăcuitoriĭ țăriĭ, făcênd îndatorata mulțumire pentru acestea, carĭ v'ați vrednicit acum priveleghiurĭ și silindu-vĕ la împlinirea rînduielilor carĭ se vor cere prin înaltele împărătescile mele porunci, potrivite cu cele mai sus scrise șarturĭ, să puneți tot felul de silință și nevoință totdeauna, ca să împliniți cele ce se cuvin la supunere și ascultare și să isprăviți cele ce urméză la supunere și credința vóstră, și să se facă luare aminte și pază de a nu suferi a se întîmpla vreun lucru cât un fir de pĕr împotriva acesteĭ înalte porunci și împotriva împărătesciĭ mele voințe ce s'aŭ trimis aci. Deci poruncesc ca tu, mai sus numitule Domn, să citescĭ acéstă înaltă a mea poruncă înaintea Mitropolitului, episcopilor, arhimandriților și călugărilor și igumenilor și tuturor boierilor, boierinașilor și lăcuitorilor raiele, și să publicuescĭ noima acesteĭ arătătóre iubire de dreptate a Impărăției mele, și să încredințezĭ pe toți că atât boieriĭ cât și cealaltă raia a țăriĭ, pe cât nu se vor abate din calea cea dréptă, urmând cuviincióseĭ supunerĭ și ascultare și dând cea îndatorită urmare la prea înaltele împărătescile mele porunci, vor fi în dilele Impărăției mele ceĭ iubitóre de dreptate în tot felul miluiți tótă raiaua, și ceĭ slabĭ și neputincioșĭ, cu împărătescile mele milĭ, și vor câștiga necontenit și pururea odihnă și răpaos nemărginit.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Iar tu, mai sus numitule Domn, și ceĭ după tine Domnĭ, pe cât faceți cele cuvincióse la supunerea vóstră și la mulțumirea împĕrătescilor mele către voĭ facerĭde-bine și săvîrșiți câte se cer de la mai sus arătate împĕrătescile mele porunci, să fiți încredințați că, de nu se va arăta vr'o greșală a ta, dovedită și aevea cerênd mazilie și schimbarea ta, nu veĭ cerca grija mazilieĭ, și pe cât te afli la cea cunoscută și obicĭnuită credință și dreptatea ta, veĭ rĕmânea la Domnia Țărĭĭ. Și nu numaĭ se vor păzi apururea tóte șarturile ce s'aŭ dis mai sus, ci se va face și silință, ca să se urmeze, atât despre partea Impĕrățieĭ mele cât și despre partea vizirilor meĭ ceĭ marĭ și slăviților vechilĭĭ Impĕrățieĭ mele, câte s'aŭ învrednicit raielele țărĭĭ milă și rĕpaos la fericite dilele a prea slăvituluĭ moșuluĭ meŭ Sultan Muhamet (asupra căruia să ploué Domnul nemărginită plóie de iertare!). Și că este adevĕrat și negreșit, ca câți din lăcuitorĭĭ Dunărĭĭ, [1]) serhaturilor și altor părți marĭ saŭ micĭ, vor cuteza fapte împotriva nizamuluĭ ce s'aŭ dat, acest fel de ómenĭ, în césul ce se va lua veste de relele urmările lor, se vor pedepsi cu cuviincióse pedepse. Și arătând și încredințând tu. numitule Domn al Țărĭĭ rumânescĭ, tuturor boierilor și celorlanți raiele și lăcuitorilor țărĭĭ noima acesteĭ prea înalte porunci, veĭ porunci și veĭ orîndui să fie napristan rugătorĭ către Domnul D-ḑeŭ pentru îndelungarea vieții și Impĕrățieĭ mele și pentru întemeierea slaveĭ și mărirĭĭ mele, păzindu-te de tot lucrul împotriva acesteĭ înalte porunciĭ mele ce s'aŭ dat la luna luĭ Gemazel-ahîr a vĕlétuluĭ 1217.

---

[1]) Fot.: toți ehaliĭ de peste Dunăre.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

BIBLIOGRAFIA

I. **Izvóre orientale**[1])

Barbier de Meynard, *Dictionnaire turc-français.* Supplément aux dictionnaires publiés jusqu'à ce jour, 2 volume. Paris, 1881—1888.

Preţios pentru fondul vulgar al limbeĭ turceşcĭ, utilisând materialele culese de Ahmed Vefyk Paşa în remarcabilul sĕŭ Dicţionar etimologic al turceĭ usuale *(Lehğe-i 'osmani)*, apărut în douĕ volume la Constantinopole în 1876.

Bianchi et Kieffer, *Dictionnaire turc-français,* 2 volume. Paris, 1843—1850; 2 ed. 1850—1871.

Nomenclatură fórte bogată, extrasă în mare parte din celebrul Dicţionar al luĭ Meninski: ***Thesaurus linguarum orientalium.*** Lexicon arabico-persico-turcicum, adjecta significationes latinas et italicas, 4 volume. Viena, 1660 (II ed. 1780), fîntâna tuturor lucrărilor lexicale ulterióre până la Zenker.

Bonelli (Luigi), *Elementi italiani nel turco ed elementi turchi nell' italiano* în „l'Oriente", vol. I, Neapole, 1894.

Boué (Ami), *La Turquie d'Europe* ou observations sur la géographie, l'histoire naturelle, la statistique, les mœurs, les coutumes, l'archéologie, l'agriculture. l'industrie, le commerce, les gouvernements divers, le clergé, l'histoire et l'état politique de cet empire. 4 volume. Paris, 1840.

---

[1]) In acéstă Bibliografie, şi mai ales la Izvóre orientale, nu s'aŭ citat de cât opere de un caracter mai general; lucrările speciale sînt menţionate în cursul studiuluĭ însuşĭ.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Excelentă și amĕnunțită lucrare etnografică, completézĕ pentru secolul nostru pe d'Ohsson.

Budagoff (Lazarĭ), *Dicționar comparativ al idiomelor turco-tatare* (Sravnitelĭnyi slovarĭ turetko-tatarskihŭ narêčyi), vol. I-II. St. Petersburg, 1869—1871.

Important mai ales pentru graiul nogaic și crîmlén.

Cahun (Léon). *Introduction à l'histoire de l'Asie* (Turcs et Mongols). Paris, 1895.

Cantemir (Dimitrie), *Istoria Imperiului Otoman.* Crescerea și scăderea luĭ cu note fórte instructive de Dem. Cantemir, Principe de Moldova. Ed. Hodoș. Bucurescĭ, 1876.

Opera luĭ Cantemir a servit Europeĭ până la Hammer ca fîntâna principală pentru cunóscerea analelor otomane.

Devic, *Dictionnaire étymologique des mots français d'origine orientale.* Paris, 1876.

Dozon, *Chansons populaires bulgares inédites.* Paris, 1875.

Dozy et Engelmann, *Glossaire des mots espagnols et portugais dérivés de l'arabe.* II ed. Leyde-Paris, 1869.

Eguilaz e Yanguas, *Glosario etimologico de las palabras españolas de origen oriental.* Granada, 1886.

Guer, *Mœurs et Usages des Turcs.* Leur religion, leur gouvernement civil, militaire et politique, avec un abrégé de l'histoire ottomane, 2 tomes. Paris, 1746.

In special cartea III (tom. I, 352-448) despre datinile Turcilor: habillement des Turcs, leur manière de vivre, leur nourriture, leur boisson, leur maisons, leurs exercices et leurs divertissements.

Hammer (Purgstall), *Histoire de l'Empire Ottoman*, depuis son origine jusqu'à nos jours. Ouvrage puisé aux sources les plus authentiques et rédigé sur des documents et des manuscrits la plupart inconnus en Europe; traduit de l'allemand sur les notes et sous la direction de l'auteur, par J. J. Hellert, 18 volume. Paris, 1835—1843.

Istoria luĭ Hammer („Geschichte des osmanischen Reiches", Pesta, 1827, în 10 volume) îmbrățișézĕ vr'o 5 secole (1300-1774) și într'însa a utilisat adesea pe analiștiĭ otomanĭ: ea este și astădĭ autoritatea cea mai înaltă în acéstă materie. Mai tóte lucrările ulterióre sînt compilațiunĭ din acéstă operă fundamentală. Volumul XVII conține un „Tableau des dignités et des emplois dans l'Empire ottoman".

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

(p. 1-72) și un „Vocabulaire des mots turcs... qui manquent dans les dictionnaires“ (p. 219-245).

Hammer (Purgstall), *Staatsverfassung und Staatsverwaltung des osmanischen Reiches.* 2 volume, Wien, 1815.

Descrie instituțiunile ierarchice ale Imperiului otoman cu un deceniŭ înaintea luĭ d'Ohsson.

Hunfalvy. *Ethnographie von Ungarn.* Pest, 1877.

Jakob (Georg), *Karagöz-Komödien* (III Hefte). Berlin, 1899.

— *Türkische Litteraturgeschichte in Einzeldarstellungen.* Heft I: Das türkische Schattentheater. Berlin, 1900.

Jireček, *Geschichte der Bulgaren.* Prag, 1876.

Jouanin et Van Gaver, *Turquie,* histoire, religion, mœurs, coutumes (Univers pittoresque). Paris, 1840.

O condensare în mare parte din opera luĭ Hammer.

Karlowicz, Mémoire sur l'influence des langues orientales sur la langue polonaise. Leyde, 1884.

Kekule, *Über Titel, Aemter, Rangstufen und Anreden in der offiziellen osmanischen Sprache.* Halle, 1892.

Kúnos (Ignacz), *Treĭ farse Karagöz.* Textul turcesc transcris și tradus în ungurește. Budapest, 1886.

— *Basme turcești* în „Ungarische Revue“ din 1888—89.

— *Cântece populare turcești* în „Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes“ din 1888—1889.

— Dialectele turcești din Asia-Mică (ungurește). Budapest, 1896.

— Elementele străine în osmanlia în „Nyelvtudományi Közlemények“ din 1898 urm.

— *Glumele luĭ Nastratin-Hogea* (Naszreddin Hodza tréfái), text, traducere ungurească și note (165 snove). Budapest, 1900.

Despre celelalte publicațiunĭ ale luĭ Kúnos, importante pentru graiul și literatura populară turcească, a se vedea § 40.

Kuun (Géza), *Codex cumanicus* Bibliothecæ ad Templum Divi Marci Venetiarum. Primum ex integro edidit, prolegomenis, notis et compluribus glossariis instruxit (Vocabularium cumanico-latinum 247-307). Pesta, 1880.

Cu o importantă Introducere. Cf Radloff, Zur Sprache der Komanen în „Internazionale Zeitschrift für allgemeine Sprachwissenschaft“, vol. I, Leipzig, 1884.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Legrand, *Nouveau Dictionnaire grec-moderne.* Paris, 1892.

Marinkovic, *Vocabulaire des mots persans, arabes et turcs introduits dans la langue serbe.* Berlin, 1882.

Meliopulu (I. P.), Λεξικὸν τουρκο-ἑλληνικόν. Constantinopole, 1894.

Autorul înregistréză mai des limba literară, dar e unicul care notéză accentul în transcrierea vorbelor turcescĭ.

Meyer (Gustav), *Türkische Studien.* Die griechischen und romanischen Bestandtheile im Wortschatze des Osmanisch-Türkischen. Wien, 1893.

— *Etymologisches Wörterbuch der albanischen Sprache.* Strassburg, 1896.

— *Neugriechische Studien:* II Slavische, albanische und rumänische Lehnworte im Neugriechischen; III Die lateinischen Worte im Neugriechischen; IV Die romanischen Lehnworte im Neugriechischen. Wien, 1894—1895.

Miklosich (Franz), *Die türkischen Elemente in den süd-ost und ost-europäischen Sprachen* (Griechisch, Albanisch, Rumunisch, Bulgarisch, Serbisch, Russich, Polnisch). I-II Hälfte, Wien, 1884.

— *Nachtrag,* I-II, 1888—1890.

— *Die slavischen, magyarischen und rumunischen Elemente im türkischen Sprachschatze.* Wien, 1889.

— *Die slavischen Elemente im Magyarischen.* II ed. Pest, 1884.

Despre aceste monografiĭ: cf. § 107.

Ohsson (Muradja d'), *Tableau général de l'Empire ottoman,* 7 volume. Paris, 1788-1824.

Invĕţat Armén, născut la Constantinopole, ajuns dragoman şi agentul regelui Suediei pe lângă Sultan, a schiţat la sfîrşitul secolului trecut acest Tabloŭ, şi astădĭ neîntrecut, al civilisaţiuniĭ otomane. Vasta-ĭ operă conţine amĕnuntele cele mai preţióse relative la religiunea şi la legislaţiunea otomană; în special paginile consacrate administraţiuniĭ şi vieţiĭ sociale (carĭ formézĕ materia ultimelor 3 volume) interesézĕ în gradul cel mai înalt pe istoricul culturei române în secolul al XVIII-lea.

Passow, *Carmina popularia Græciæ recentioris.* Lipsiæ, 1860.

Popović, *Türkische und andere orientalische Wörter im Serbischen.* Belgrad, 1884.

Psichari, *Éléments néo-grecs en turc-osmanli* în „Études néo-grecs", tome II. Paris, 1892.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Radloff, *Versuch eines Wörterbuchs der Türk-Dialecte,* fascicula I—X. St. Petersburg, 1890—1898.

Astădĭ opera capitală în domeniul lexicografieĭ turco-tatare.

— *Proben der Volkslitteratur der nördlichen türkischen Stämme.* Vol. VII—VIII. St. Petersburg, 1896—1898.

Primul volum conține dialectele din Crimeia, iar al doilea reproduce, sub titlul „Mundarten der Osmanen", textele culese de Kúnos asupra turceĭ vulgare.

Redhouse (James), *A turkish und english Lexicon,* showing in english the significations of turkish terms. II ed. Constantinopole, 1890.

Cel maĭ complet și maĭ exact din dicționarele turcescĭ actuale.

Riegler (Lorenz), *Die Türkei und deren Bewohner* in ihren naturwissenschaftlichen, physiologischen und pathologischen Verhältnissen. 2 volume. Wien, 1852.

Rectifică în unele puncte (ca alimentațiunea etc.) pe Ami Boué.

Samy-Bey (Fraschery), *Dictionnaire turc-français.* Constantinopole, 1885.

Autorul impută lucrărilor lexicale anterióre de a fi prea încărcate cu arabisme și persianisme, și de a nu ținea sémă că aceste elemente străine aŭ căpĕtat în turca o însemnare proprie.

Tott (Baron de), *Mémoires sur les Turcs et les Tartares,* 5 volume. Amsterdam, 1785.

Ubicini (A.), *Lettres sur la Turquie* ou Tableau statistique, religieux, politique, administratif, militaire, commercial etc. de l'Empire ottoman depuis 1839, douĕ volume. Paris, 1853.

— *La Turquie actuelle.* Paris, 1855.

Văcărescu (Ianache), *Istoria prea puternicilor Împĕrați otomanĭ* (Tesaur, vol. II).

Scrierea luĭ Văcărescu e ca fond o compilațiune mediocră, iar ca formă o adevĕrată monstruositate linguistică: imitațiunea modeluluĭ oriental ajunge aci la un servilism absolut.

Vámbéry, *Etymologisches Wörterbuch der turco-tatarischen Sprachen.* Ein Versuch zur Darstellung des Familienverhältnisses des turco-tatarischen Wortschatzes. Leipzig, 1878.

— *Die primitive Cultur des tatarischen Volkes* auf Grund sprachlicher Forschungen. Leipzig, 1879.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Vámbéry, *Das Türkenvolk* in seinen ethnologischen und ethnographischen Beziehungen. Leipzig, 1885.
— *Tschagataische Sprachstudien.* Leipzig, 1867.

Cercetările etimologice sînt interesante, dar adesea hazardate.

White (Charles), *Häusliches Leben und Sitten der Türken*, übersetzt v. Reumont. 2 volume. Berlin, 1844—1845.

Descrie amĕnuntit viaţa de tóte ḑilele a Turcilor moderni şi completéză în acest sens pe predecesorii sei.

Youssouf (R.), *Dictionnaire turc-français* en caractères latins et turcs, contenant les termes turcs, arabes et persans qui composent la langue ottomane et enrichi d'un très grand nombre des mots nouveaux et techniques, usités dans les sciences, les arts, le commerce et l'industrie, 2 tomes. Constantinople, 1888.

Lucrare comodă şi completă, mai ales cât privesce limba vulgară, dispusă după alfabetul şi în transcrierea latină.

Zenker, *Dictionnaire turc-arabe-persan.* Leipzig, 1866—1876.

Lucrare lexicală metodică şi consciinciósă ce a făcut epocă, se întregesce astădi cu Barbier de Meynard şi mai ales cu opera comparativă a lui Radloff şi cu a doua ed. a Dicţionarului lui Redhouse.

II. Izvóre românescĭ

1. Istoria

Amiras (Slugerul), *Cronica anonimă a Ţărĭi Moldoveĭ*, 1662-1733 (Cronice, vol. III).
Anonim, *Istoria Ţărĭi românescĭ de când aŭ descălecat Românii* (Magazin, vol. IV şi V).
Archiva istorică a Românieĭ, ed. Hasdeŭ. 4 volume. Bucurescĭ, 1865—1867.
Archiva românéscă, ed. Mih. Kogălnicénu. 2 volume. ed. II, Iaşĭ, 1860—1862 (ed. I, 1841—1845).
Aricescu, *Istoria Revoluţiunĭĭ române din 1821* (Vol. II: Acte justificative). Craiova, 1874. V. Condica.
Axinte (Uricarul), *A doua Domnie a luĭ Nicolaĭ Alexandru-Vodă* (Cronice, vol. II).
Bălcescu (Nic.). *Istoria Românilor sub Mihaĭ-Vodă Vitézul.* ed. Odobescu. Bucurescĭ, 1878.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Bandinus. *Codex*. Memoriŭ asupra scrierilŏ luĭ Bandinus din 1646, urmat de text, însoțit de acte și documente. de V. A. Urechiă. Bucurescĭ, 1895.

Marc Bandini, călugăr minorit, a visitat bisericile catolice din Moldova în 1646 și relatéză despre ele papeĭ Inocențiu X, cu care ocasiune atinge despre Moldoveni și despre Curtea luĭ Vasile Lupu.

Bauer (F. G. de), *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie* (à la suite de Carra). Neufchâtel, 1781.

General rus, a cules date statistice și geografice fórte autentice, putêndu-se folosi de archiva Munteniei prin mijlocirea marelui Logofĕt.

Beldiman (Vornicul), *Tragodia din 1821* (Cronice, vol. III).
— *Scrieri mĕrunte* (Ibidem).

Bujorénu, *Colecțiune din legiuirile Românieĭ vechĭ și nouĕ*, 3 volume. Bucurescĭ, 1885.

Colecțiunea conține Pravilele luĭ Mateiŭ Basarab și Vasile Lupu, Condicile luĭ Calimach, Caragea, Ipsilant și Știrbeiŭ.

Canta (Spătarul), *De la a doua și până la a patra Domnie a luĭ Alexandru Mavrocordat*, 1741—1769 (Cronice, vol. III).

Cantemir (Dimitrie), *Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae*, ed. Papiŭ. Bucurescĭ 1872. V. Literatura.
— *Chronicul Moldo-Vlahilor*, ed. Tocilescu (sub presă).

Căpitanul (Const.), *Istoriile Domnilor Țărĭ Rumânescĭ* (Magazin, vol. I și II).

Carra (Jean-Louis), *Histoire de la Moldavie et de la Valachie*. II ed. Neuchâtel, 1781.

Instructorul beizadelelor luĭ Grigorie Ghica și corespondentul francez al Domnuluĭ, născut în Elveția și mort pe eșafod în timpul Terórei.

Chiaro (Del), *Storia delle moderne rivoluzioni della Valachia* con la descrizione del paese, natura, costumi, riti e religione degli abitanti. Venezia, 1718.

A călătorit prin Muntenia pentru studiŭ și găsirea unei ocupațiuni sub Nic. Mavrocordat, și a rĕmas aci de la 1710—1717 ca profesor de limbĭ al beizadelelor.

Codrescu, V. Uricariŭ.

Condica Brâncovénu, Condica de veniturĭ și cheltuielĭ a Vistieriei de la lĕtul 7202—7212 [1694—1704] (vol. III din Revista istorică a Archivelor Românieĭ, ed. Aricescu). Bucurescĭ. 1873.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Condica Ghica din 1776 (ed. Răşcanu: Lefurile şi veniturile boierilor Moldoveĭ, Iaşĭ, 1887). Cu o importantă Introducere.

Condica Ipsilante din 1802 (Tesaur, vol. II, p. 303—344).

Condica Caragea din 1813 (Ibidem, p. 347—401).

Costin (Miron), *Carte pentru descălecatul I a Moldavieĭ* (Cron. I).

— *Letopiseţul Ţăriĭ Moldavieĭ* (Ibidem).

— *Glosar de cuvintele vechĭ şi străine din operele luĭ Miron Costin* (ed. V. A. Urechiă) cu privirea specială la fraseologia cronicaruluĭ, lucrat de L. Şăineanu. Bucurescĭ, 1886—1888.

Costin (Nicolae), *Letopiseţul* (Cronice, vol. II).

— *Apendice* (Cronice, vol. I).

Cronicele Românieĭ saŭ Letopiseţele Moldavieĭ şi Valachieĭ, ed. Mih. Kogălnicénu, 3 volume, II ed. Bucurescĭ, 1872—1874 (I ed. Iaşĭ, 1845—1852).

Dapontes (Const.), *Ephémérides Daces* ou Chronique de la guerre de quatre ans (1736—1739). Ed. Legrand. vol. I Textul, II Traducerea, III Glossarul (n'a apărut). Paris, 1880—1888.

Secretarul Domnuluĭ Const. Mavrocordat, Daponte descrise războiul de 4 anĭ între Turcĭ, Nemţĭ şi Ruşĭ, se călugări apoĭ, primind numele de Chesarie, şi muri în 1784.

Dascălul (Simeon), V. Simeon.

Dionisie (Eclesiarchul), *Chronograful Ţăriĭ Românescĭ,* de la 1764—1815 (Tesaur, vol. II).

Documente coprinse în Istoria Românilor editată de V. A. Urechiă, vol. I—XI. Bucurescĭ, 1891—1900.

Drăghicĭ (Manolache), *Istoria Moldoveĭ* pe timp de 500 anĭ până în dilele nóstre. 2 volume. Iaşĭ, 1857.

Dumitrache (Stolnicul). *Cronica* 1769—1774, sub titlul: „Istoria evenimentelor din Orient cu referinţă la Principatele Moldoveĭ şi Valachieĭ, scrisă de biv-vel Stolnicul Dumitrache şi editată după copia luĭ Nicolae Piteşténul din anul 1782 de V. A. Urechiă". Bucurescĭ, 1889.

Erbicénu (C.), *Cronicariĭ grecĭ carĭ aŭ scris despre Românĭ în epoca fanariotă.* Bucurescĭ, 1890.

Fotino (Dionisie), *Istoria generală a Dacieĭ,* trad. Sion, 3 volume. Bucurescĭ, 1859.

Născut la Patras (1768), Fotino 'şĭ făcu studiile la Constantinopole, veni la Bucurescĭ în 1804, sub Caragea, şi ajunse la rangul

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)
Google

de Serdar. El îşi tipări opera istorică în 3 volume la Viena, între 1818—1819, sub titlul Ἱστωρία τῆς πάλαι Δακίας, τὰ νῦν Τρανσιλβανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Insemnata sa *Istorie*, lucrată pe base documentale, conţine în tomul III o mină preţiósă de informaţiunĭ pentru vechea organisare politică şi socială, în special a Munteniei. Fotino muri în 1821.

Gheorgache (Logofĕtul), *Condica ce are întru sine obiceiurĭ vechĭ si nouĭ* a prea înălţaţilor Domnĭ, scrisă în Iaşĭ la 1762 (Cronice, vol. III).

Grecénu (Logofĕtul), *Istoria Ţărĭĭ rumânescĭ* de la 1689—1700 (Magazin, vol. II).

Hasdeŭ, V. Archiva şi Zilot (cf. şi Limba).

Hristache (Pitarul), *Istoria faptelor luĭ Mavroghene-Vodă* şi a răzmeriţeĭ din timpul luĭ pe la 1790, scrisă la 1817 (Buciumul din 1863, No. 7—10).

Hurmuzachi (Colecţiunea), V. Iorga şi Langeron.

Ionnescu-Gion (G. I.), *Istoria Bucurescilor*. Bucurescĭ, 1899.

Relevăm cap. XI (Mahalalele bucurescene) şi cap. XVII (Hanurile Bucurescilor), carĭ conţin date interesante şi inedite.

Ipsilanti (Atanase Comnen), Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν. Istoria întîmplărilor după căderea Constantinopoliĭ (1453—1789). Constantinopole, 1870.

Medicul luĭ Grigorie Ghica în 1739, mare Spătar sub Ştef. Racoviţă în 1765 şi capuchehaia al luĭ Grigorie III Ghica, Domnul Munteniei, în 1769. In cele 12 capitole finale ale opereĭ sale vorbesce despre obiceiurile Imperiuluĭ otoman, iar ultimul capitol (p. 779—795) e consacrat obiceiurilor din Moldova şi din Muntenia.

Iorga (Nec.), *Rapórte consulare prusiene* din Iaşĭ şi Bucurescĭ. Colecţ. Hurmuzachi, vol. X. Bucurescĭ, 1897.

Cu o excelentă Introducere. Publicaţiunea conţine, între altele, o descriere a boieriilor muntene (p. 495—548) tradusă în 1821 de consulul prusian Kreuchely după textul luĭ Fotino.

Istoria oştiriĭ ce s'a făcut asupra Moreiĭ în 1715 (în Archiva românéscă, vol. II, p. 5—140).

„Jurnalul campanieĭ e un izvor de căpetenie despre războiul Veneto-turc din 1715 şi o excelentă şi amĕnunţită descriere a Moreiĭ şi a drumuluĭ care ducea din capitala imperiuluĭ otoman în peninsulă... Ca formă, povestirea e une-orĭ interesantă... limba e gróznică: în nicĭ un alt monument literar românesc de cât în Istoria otomană a luĭ Văcărescu nu se găsesc atâtea turcisme". (Iorga, *Cronicele muntene*, p. 120). Cf. şi cele dise la § 34.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Kogălnicénu (Enache), *De la Domnia I şi până la IV Domnie a lui Const. Mavrocordat*, 1733–1774 (Cronice, III).
— *Stihuri* (Ibidem).
Kogălnicénu (Mihail), *Histoire de la Moldavie, de la Valachie et des Valaques transdanubiens*. Berlin, 1837. V. Archiva şi Cronice.
Langeron (Comte de), *Mémoires du général de Langeron* în Colecţ. Hurmuzachi, Suplement I, vol. III.

General francez în serviciul Rusiei, a scris Jurnalul campaniilor rusesci dintre 1790—1812. De utilisat cu reserve din causa poriniri vădite a autorului.

Legrand, V. Izvóre orientale şi Daponte.
Magazin istoric pentru Dacia de A. T. Laurian şi N. Bălcescu, 5 volume. Bucuresci, 1845—1848.
Melchisedec (Episcopul), *Cronica Huşilor*. Bucuresci, 1869.
— *Cronica Romanului*, 2 vol. Bucuresci, 1874–1875.
Mexa (Mihail), *Cronica...* până la 1489 (Hasdeŭ, Cuvente den bĕtrâni I, 345-406).
Muste (Nicolae), *Letopiseţul Ţării Moldovei* de la 1662—1730 (Cronice, vol. III).
Neculce (Ión), *O samă de cuvinte* (Cronice, vol. II).
— *Letopiseţul Ţării Moldovei*, 1662—1743 (Ibidem).
Papazoglu (D.), *Istoria fundării oraşului Bucuresci*, 1330—1850. Bucuresci, 1892.
Papiu-Ilarian, V. Tesaur.
Paul din Alep, în Archiva Istorică II, 59-111.

Archidiaconul, întovărăşind pe Patriarchul de Antiochia Macarie în călătoriile sale prin Moldova şi Muntenia (1653—1658), descrie obiceiurile poporului şi ale Curţii sub Vasile Lupu şi Mateiŭ Basarab. Acéstă descriere făcută în limba arabă fu tradusă englezesce de F. C. Belfour (The travels of Macarius, 2 vol. 4°, London, 1836), de unde partea privitóre la noi fu de curînd tradusă întrégă de D-ra Emilia Cioran, *Călĕtoriile Patriarchului Macarie de Antiochia în Ţările Române*. Bucuresci, 1900.

Popescu (Radu), *Cronica Ţării rumânesci* (Magazin, vol. IV).
Raicevich (Ignazio), *Osservazioni storiche, naturali e politiche intorno la Valachia et Moldavia*. Napoli, 1788 (traducere franceză sub titlu: Voyage en Valachie et en Moldavie par Lejeune. Paris, 1822).

Ragusan de origină, veni după 1774 în Muntenia, unde ajunse institutorul copiilor lui Ipsilante, apoi consul austriac în Bucuresci (1782-1787). După o şedere de 11 ani în ţară, publică interesantele sale Observaţiuni, carî denotă un spirit de remarcabilă imparţialitate pentru acea epocă.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Răşcanu, V. Condica.

R(ecordon), *Lettres sur la Valachie* ou Observations sur cette province et ses habitants, écrites de 1815 à 1821. Paris, 1821.

Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie, ed. Tocilescu. 7 volume. Bucuresci, 1882—1887.

Ricault, *Histoire de l'État présent de l'Empire ottoman*. Amsterdam, 1670.

Simeon (Dascălul), *Apendice* (Cronice, vol. I).

Sulzer (F. I.), *Geschichte des transalpinischen Daciens*, das ist der Walachey, Moldau und Bessarabiens, 3 volume. Wien, 1781—1782.

Elveţian de origină, căpitan în armata austriacă, muri la Pitesci în 1791. Chemat pe la 1776 de Ipsilante la Bucuresci să ocupe o catedră şi să colaboreze la un codice pentru Divan, avu ocasiunea să cunóscă de aprópe pe ómenii şi împrejurările timpului. Istoria sa conţine un izvor nesecat de informaţiuni (une-ori exagerate) despre starea societăţii române, saŭ mai bine dis muntene, în secolul al XVIII-lea.

Inspirat de scepticismul volterian şi amărît de desilusiunile ce se substituiră unor briliante promisiuni, Sulzer vede une-ori printr'o prismă mărită defectele unei societăţi ajunsă la ultima tréptă de corupţiune şi demoralisare. Dar iubirea-i de adevĕr se reveléză în partea exactă şi solidă a opereĭ, ceea ce l'a făcut pe Engel s'o numéscă „o carte clasică". Şi, într'adevĕr, Sulzer şi Cantemir formézĕ aprópe unicele fîntâne pentru o cunóscere mai amĕnunţită a poporuluĭ român din ultimele două secole.

D. Iorga, care numesce Istoria luĭ Sulzer „un tesaur pentru situaţia Principatelor în a doua jumĕtate a sec. al XVIII-lea", emite asupra autoruluĭ eĭ o judecată fórte aspră (Hurmuzachi X, p. XXXII):

„S'a scris mult rĕŭ despre noĭ în tóte timpurile, şi de cele mai multe orĭ cu dreptate; dar nicĭ odată satira n'a fost mai acră, mai plină de rĕutăţi mĕrunte şi veninóse, de cât în cartea luĭ Sulzer. Omul acesta n'avea noţiunea relativuluĭ, nu înţelegea fatalităţile istorice şi geografice: neexplicându-şĭ nimic, mărginindu-se la constatare, la comparaţia nedréptă cu popóre carĭ trăiaŭ aiurea şi avuse alt trecut, el nu iartă nimic".

Ni se pare că criticul însuşĭ, când a emis o apreciere aşa de severă, n'a ţinut îndeajuns sémă de condiţiunile mediuluĭ şi epocel, condiţiunĭ de o natură cu totul particulară şi carĭ explică (dacă nu justifică) atitudinea psichologică a unuĭ Sulzer, ca şi a unuĭ Carra şi Langeron. Istoricul austriac nu poseda negreşit temperamentul blând şi cumpĕtat al unuĭ Raicevich, dar nu-i se póte contesta nicĭ dragoste pentru adevĕr şi nicĭ zel pentru sciinţă: munca-i e nepregetată şi răbdarea-i întru adunarea materialelor nu cunósce hotare (cf. II, 151). Numaĭ ast-fel a putut el strînge, în nisce împrejurărĭ aşa de puţin favorabile, acea comóră culturală ce nu-şĭ are sémĕn în trecut de cât în scrierea etnografică a luĭ Cantemir şi în secolul nostru, în Istoria luĭ Fotino. Ca istoric critic el póte fi inferior luĭ

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Engel, dar ca observator-psicholog rămâne cu totul isolat: fondul observaţiunilor sale e totdeauna real (dacă nu just), dar forma în care le îmbracă e întipărită de acea tendenţă epigramatică, care s'ar putea mai curînd atribui spiritului său volterian de cât unei animosităţi intenţionate. O traducere a părţii pur culturale din Istoria lui Sulzer ar fi cea mai bună infirmare a sentinţei excesive a d-lui Iorga.

Tarif 1761, *Vama cea mare* precum s'au aşedat să se ia (scoţêndu-se din Testamentul vămii ceĭ vechĭ) din 1761 în Archiva românéscă II, 322-346 (saŭ 242-256, în a doua ediţiune).

Tarif 1792, *Catalogul vămilor* din 1792 în Documente (V. A. Urechiă) II, 223-253.

Tarif 1870, V. Bujorénu, vol. I, p. 1340—1355.

Tesaur de monumente istorice, ed. Papiu-Ilarian, 3 volume. Bucurescĭ, 1862—1864.

Tunusli (Fraţiĭ), *Istoria politică şi geografică a Ţării românescĭ*, trad. Sion. Bucurescĭ, 1863 (după Ἱστωρία τῆς Βαλαχίας, πολιτικὴ καὶ γεωγραφική. Viena, 1806).

Ureche (Grigorie), *Domniĭ Moldoveĭ şi viaţa lor* (Cronice, I).

— Ed. Picot. Paris, 1878 (cu un bun glosar).

Urechiă (V. A.), V. Documente, Dumitrache şi Bandinus.

Uricariul cuprinzĕtor de hrisóve, anaforale şi alte acte din suta XVIII şi XIX, ed. T. Codrescu, 26 volume. Iaşĭ, 1852—1896.

Wilkinson, *Tableau historique, géographique et politique de la Valachie et de la Moldavie* (trad. de l'anglais par M.***). Paris, 1821.

Wolf, *Beiträge zu einer statistisch-historischen Beschreibung des Fürstentums Moldau.* Hermanstadt, 1805.

Zallony, *Essai sur les Phanariotes.* Marseille, 1824.

Zilot, *Cronica Ţării românescĭ* dintre 1800—1821, ed. Hasdeŭ Bucurescĭ, 1882 (sub titlul „Ultima cronică din epoca fanariotă").

— *Domnia III a lui Alexandru Vodă Şuţul* (Revista Tocilescu III, 65-88).

Xenopol, *Istoria Românilor,* 6 volume. Iaşĭ, 1889—1893.

— *Finanţele în epoca Fanarioţilor,* Revista Tocilescu vol. I, 45-73 (după 4 condicĭ d. 1777, 1786, 1795 şi 1804).

2. Limba

Baronzi, *Limba română şi tradiţiunile eĭ.* Galaţĭ, 1872.

Brândză (Dr.), *Prodromul Florei române* saŭ enumeraţiunea

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

plantelor până astădĭ cunoscute în Moldova și Valachia. Bucurescĭ, 1879—1883.
Brândză (Dr.), *Limba botanică a țăranuluĭ român* în „Columna luĭ Traian“ pe 1882.
Cihac (A. de), *Dictionnaire d'étymologie daco-roman*, 2 volume. Francfort, 1870—1879.
Costinescu (Ión), *Vocabular româno-francez*. Bucurescĭ, 1870.
Crăinicénu (Dr.), *Igiena țăranuluĭ român*. Bucurescĭ, 1895.
— *Nomenclatura româno-latină din istoria naturală* în Convorbirĭ literare XXII și XXIII (1888 și 1893).
— *Medicina populară*, ibidem, vol. XXVI (1896).
Damé (Fr.), *Nouveau Dictionnaire roumain-français*. Buc. 1897.
Etymologicum magnum Rumaniæ. Dicționarul limbeĭ istorice și poporane a Românilor, lucrat de B. P. Hasdeŭ. 3 tomurĭ (A-Bă). Bucurescĭ 1886 - 1896.
Frâncu-Candrea, *Românĭ din Munțiĭ apusenĭ (Moțiĭ)*. Buc. 1888.
Frunzescu (D.), *Dicționar geografic*. Bucurescĭ, 1872.
Gaster (Dr. M.), *Chrestomatia română*. 2 volume, Leipzig, 1891.
Glosariŭ care coprinde vorbe din limba română străine prin originea saŭ forma lor, cum și cele de origine îndoiósă, după însărcinarea dată de Societatea academică română elaborat ca proiect de A. T. Laurian și I. C. Maxim. Bucurescĭ, 1871.
Gorjan, *Dicsioner pentru țicerile cele maĭ trebuinciose* (în Dascăl de limba franțozéscă). Bucurescĭ, 1832.
Grecescu (Dr.), *Conspectul floreĭ române*. Bucurescĭ, 1898.
Hasdeŭ (B. P.), *Cuvente den Bătrânĭ*. vol. I: Limba română vorbită între 1550—1600. Buc. 1878.
— *Sur les éléments turcs en roumain*. Viena. 1886.
— V. Archiva, Etymologicum și Zilot.
Ionescu (Ión), *Agricultura română din jud. Dorohoiŭ*. Buc. 1866.
— *Agricultura română din jud. Mehedinți*. Buc. 1868.
— *Agricultura română din județul Putna*. Bucurescĭ, 1870.
Laurian și Maxim, V. Glosariŭ.
Lobel (Efendi), *Elemente turcescĭ, arăbescĭ și persane în limba română*. Constantinopole, 1894.
Manolescu (Dr.), *Igiena țăranuluĭ român*. Bucurescĭ, 1895.
Miklosich (Fr.), *Rumunische Untersuchungen*, Istro und Macedorumunische Sprachdenkmäler. I—II. Wien, 1881.
Polysu (Dr. G. A.), *Vocabular româno-german*. Brașov, 1857.
Pontbriant (Raoul de), *Dicționar româno-francez*. Buc. 1862.
Rössler (Robert), *Die griechischen und türkischen Bestandtheile im Rumänischen*. Wien, 1865.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Rudow (W.), *Neue Belege zu den türkischen Lehnwörtern im Rumänischen*, în Zeitschrift für romanische Philologie d. 1893, 1894 şi 1895.
Stamati (Dr. Teodor), *Wörterbuch der deutschen und romanischen Sprache.* Jassy, 1852.
Weigand (G.), *Die Aromunen.* Ethnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Macedo-Romanen oder Zinzaren. I Land und Leute; II Volkslitteratur, 2 volume. Leipzig, 1894—1895.
— *Jahresbericht* des Instituts für rumänische Sprache (rumänisches Seminar zu Leipzig), vol. I—VII. Leipzig. 1894—1900.
— *Die rumänischen Dialekte der kleinen Walachei, Serbiens und Bulgariens.* Leipzig, 1900.

3. Literatura

Alexandrescu (Grigorie), *Meditaţiĭ, elegiĭ, epistole, satire şi fabule.* Bucureşcĭ, 1863.
Alexandri (Vasile), *Poesiĭ populare ale Românilor.* Buc. 1866.
— *Poesiĭ.* 2 volume. Bucureşcĭ, 1895.
— *Teatru,* 4 volume. Bucureşcĭ, 1875.
— *Proză.* Bucureşcĭ, 1875.
Alexandria saŭ Istoria luĭ Alexandru Machedon, 1857.
Babeş (I. G.), *Din plaiul Peleşuluĭ,* Bucureşcĭ, 1893.
Bogdan (N. A.), *Poveştĭ şi anecdote.* Iaşĭ, 1892.
— *15 Comediĭ.* Iaşĭ, 1898.
Bolintinénu (Dim.), *Poesiĭ*, 2 volume. Bucureşcĭ, 1877.
Burada (T.), *O călĕtorie în Dobrogea.* Iaşĭ, 1880.
Calendarul basmelor . . . pe aniĭ 1875—1885.
Canianu (M.), *Poesiĭ populare, Doine*, culese şi publicate întocmaĭ cum se ḑic. Iaşĭ, 1888.
Cantemir, *Divanul,* saŭ Gâlcéva înţeleptuluĭ cu lumea orĭ Giudeţul sufletuluĭ cu trupul. ed. Sion. Buc. 1878.
— *Istoria Ieroglifică.* Operă originală inedită scrisă în limba românéscă la 1704. Bucureşcĭ, 1883. V. Istoria.
Carageale (I.), *Teatru.* Bucureşcĭ, 1889.
— *Idem.* 2 volume Iaşĭ, 1896.
Caranfil, *Cântece populare de pe valea Prutuluĭ.* Huşĭ, 1872.
Convorbirĭ literare, 25 volume. Iaşĭ-Bucureşcĭ, 1868—1893.
Crăsescu, *Novele,* 4 volume. Bucureşcĭ, 1893.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Créngă (I.), *Scrieri*. 2 volume. Iași, 1890.
Delavrancea (Barbu Ștefănescu). *Sultănica*. București, 1885.
— *Trubadurul*. București, 1887.
— *Parasiții*. București, 1892.
Eminescu (Mihail), *Poesii*. București, 1895.
Filimon (Nic.), *Ciocoii vechi și noi*. București, 1863.
Gane (N.), *Novele*, 3 volume. București, 1886.
Ghica (Ión), *Scrisori*. București, 1887.
Golescu (Iordache), *Pilde, povățuiri, cuvinte adevărate și povești* (manuscript citat după Zanne).
Gorjan (Gherasim), *Halima*, 4 volume. București, 1877.
Gorovei (Artur), *Cimiliturile Românilor*. București, 1898.
Hințescu, *Proverbele Românilor*. Sibiiu, 1887.
Hodoș (Enea), *Poesii populare din Banat*. vol. I—II. Caransebeș, 1892—1895.
Ispirescu (P.), *Basmele Românilor*. București, 1882.
— *Basme, Snóve și Glume*. Craiova, 1893.
— *Snóve saŭ poveștĭ populare*. București, 1879.
— *Pilde și ghicitorĭ*. București, 1880.
— *Jucăriĭ și jocurĭ de copiĭ*. Sibiiu, 1885.
— *Ḑicĕtorĭ populare* în Revista Tocilescu, vol. I și II.
Jipescu (Gr. M.), *Opincaru, cum este și cum trebue să hie săténul*. București, 1881.
— *Rourile satelor*. București, 1884.
Kikireżu, Fóie umoristică. Anii I—III. Buc 1895—1897.
Konaki (Costache), *Poesii*. Alcătuirĭ și tălmăciri. Iași, 1886.
Marian (S. Fl.), *Poesii populare române*. 2 vol. Cernăuți, 1875.
— *Nunta la Români*. București, 1890.
— *Inmormîntarea la Români*. București, 1892.
— *Nașcerea la Români*. București, 1892.
— *Serbătorile la Români*, vol. I—II. București, 1898-1899.
Marienescu (At.), *Poesia populară. Balade*. Pesta, 1859.
Marion, *Viața la mahala*. București, 1893.
— Universul literar. București, 1889—1896.
Nădejde (Sofia), *Nuvele*. Iași, 1890.
Negruzzi (Costache), *Scrieri*. 3 volume. București, 1873.
Negruzzi (Iacob), *Copiĭ de pe natură*. București, 1874.
Odobescu (Al.), *Scrieri*. 3 volume. București, 1887.
Ollănescu (Dim. C.), *Teatrul la Români*. București, 1897.
Orășanu (N. T.), *Opere satirice*. 3 volume. București, 1875.
Pann (Anton), *Povestea vorbei*. 3 volume. ed. I. București, 1852 (II ed. într'un volum 1853, ultima ed. 1883).
— *Nastratin Hogea*. București, 1880.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Pann (Anton), *Călătoria lui Moş-Alb.* Bucureşci, 1880.
Papahagi (P.), *Din literatura populară aromână,* vol. I. Bucureşci, 1898.
Pop-Reteganul, *Trandafiri şi Viorele.* Poesii popul. Gherla. 1891.
— *Poveşti din popor.* Sibiiu, 1895.
Popescu (N. D.), *Carte de basme,* 4 părţi. Bucureşci, 1892.
Rădulescu-Codin, *Cântece poporane din Muscel.* Bucureşci, 1897.
Revista Nouă, ed. Hasdeŭ, 7 vol. Bucureşci, 1888—1895.
Şăineanu (Lazăr), *Basmele Române.* Bucureşci, 1895.
Sbiera (I. G.), *Poveşti poporale românesci.* Cernăuţi, 1886.
Şezătórea, Revista pentru literatura şi tradiţiuni populare, ed. Goroveĭ, 5 volume. Fălticeni, 1892—1899.
Sevastos (Elena), *Cântece românesci.* Iaşi, 1888.
— *Călătorii prin Ţara românéscă.* Iaşi, 1888.
— *Nunta la Români.* Bucureşci, 1889.
— *Poveşti.* Iaşi, 1892.
Stamate (Cavalerul), *Musa românéscă.* Iaşi, 1868.
Stăncescu (Dumitru), *Basme* culese din gura poporuluĭ. Bucureşci, 1892.
— *Alte Basme.* Bucureşci, 1893.
— *Basme şi snóve.* Bucureşci, 1894.
Ţara Nouă, ed. Neniţescu, vol. II. Bucureşci, 1886.
Teleor (D.), *Icóne şi portrete.* Bucureşci, 1886.
Teodorescu (G. Dem.), *Poesii populare române.* Bucureşci, 1885.
Vulpian, *Poesia populară pusă în musică.* Bucureşci, 1886.
Xenopol (N.), *Braḑi şi putregaiŭ.* Bucureşci, 1881.
Zanne (Iuliŭ), *Proverbele Românilor*, vol. I—IV. Bucureşci, 1895—1900.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)
Google

OBSERVAŢIUNI SUPLEMENTARE

§ 6. Dările ... *alîm*, *iliş* şi *uşur* ... numaĭ primul şi ultimul sînt tătăreşcĭ, *ilişul* este o vorbă maghiară.

§ 9. Relativ la vorba „toiŭ“ observăm că derivaţiunea-ĭ directă dintr'un giagatal „toy“ întîmpină o seriósă obiecţiune sub raportul topografic: cuvintele de origină tătăréscă propriŭ-dișă fiind exclusiv limitate la teritoriul Moldoveĭ. Faptul că acéstă vorbă e deopotrivă cunoscută şi în Muntenia, ne face a crede că rusul *tuĭ* „ospĕţ“ i-a servit ca filieră intermediară.

Aceléşĭ motive se opun deducţiuniĭ imediate a vorbeĭ **cocióbă** dintr'un giagatal кŏčı оба „tente du nomade“ (Hasdeŭ, Sur les éléments turcs, p. 13): vorba e rĕspândită în Bucovina, Moldova, Muntenia şi Banat (ea se află în Dicţionarul bănăţén din sec. XVII, la Stamati, Crénguă şi Ispirescu).

Intregul § 9 trebue acuma confruntat cu § 110 şi acordat cu resultatul definitiv al cestiuniĭ.

§ 21. Unele turcisme, puţine la numĕr, aŭ încercat modificarea dialectală a consonantismuluĭ: bidiviŭ — ghidigiŭ, cilibiŭ — cilibghiŭ, ciriviş — cirighiş, fileriĭ — (h)ileriĭ (cf. ghindoc, hitil):

alternarea uneĭ sibilante finale cu palatala eĭ (cf. cerviciŭ, dîrviciŭ) e un fonetism specific românesc:

un *a* protetic: achindie (cf. ascrumez): epentesa unuĭ *d*: bizdadè (cf. buzdugea): a unuĭ *m*: mumbaià, mumbaşir:

la amplificarea finală în cele câteva nume de rudenie adaogă: iacă „bunică“ = ngr. γιαγιά + că:

o altă amplificare finală în *-ă* e menită să dea vorbeĭ o formă maĭ românéscă: formele muntene bărdacă, călăuză şi caraulă corespund Mold. luĭ bardac, călăuz şi caraul (dar Mold. gugiumană, alăturea de gugiuman):

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

privitor la baltà – baltac: cf. raportul invers: caimà — caimac.

§. 22. Dubla accentuaţiune (pe lângă cele citate): ciorbă şi ciorbà, tavă şi tavà;

accentuaţiunea analogică: bimbaşà, pe lângă cea normală bìmbaşă;

efectul intonaţiunii asupra vocalelor atone: băbácă şi babacă, băcán şi bacal, bidinea (=bădăna) şi badana, băgiacă şi bagiacă, căftan şi caftan, cântar, căpcană, căsap şi casap, dălac şi dalac, dărac şi darac, măcat şi macat, măhálà şi mahala etc. — formele întunecate sînt mai ales moldovenesci (şi archaice); mai departe: giumag, pe lângă usualul ciomag (cf. macodo-rom. cunache = conac). Acéstă reducere vocalică e mai consequent observată de graiul macedonén: măraze (=maraz), păzare (=pazar), zăbit (=zabit), zămane (=zaman) etc.

§ 23. Sufixul *-liŭ* adăogat la o vorbă maghiară: durdu-liŭ; şi *-lîc* la elemente latine: şpionlîc, deputatlîc (ambele la Stolnicul Dumitrache):

la suf. *-ete* adaogă: stubete, pe lângă normalul stubeciŭ.

§ 25. La particulele menţionate adaogă: doldura, salt (archaic), tiptil şi mai ales:

şucada adv. atât de mare (gesticulând cu braţele paralel depărtate), enorm (Alexandri, Teatru, 420: le am găsit doi bărbaţi *şucada;* 740: nisce ochi *şucada*... ş'o guriţă numai atătica; 818: te am logodit cu o avere *şucada;* Marion, 77: socru-sĕŭ avea un picior *şucada*); — ŞO(L)KADA(R), autant que cela (d. şol „cela“ şi kadar „tant“).

§ 33. De paralelismele turco-maghiare se póte alătura alternarea inversă din macedo-româna (primul termin unguresc e daco-român, celălalt turcesc e macedo-român): cheltuiesc — hărjescu (cf. hargiŭ), chezeş — chifile, chip—boiè (cf. boià), cocie — tiligă, oraş — păzare (cf. pazar „tîrg“), sălaş — cunache (cf. conac), şoim — şăin, vamă — imbruche (cf. arch. ghiumbruc) etc.

la sinonimele turco-maghiare adaogă: hain – viclén.

§ 37. In privinţa proverbului citat sub No. 8: cf. Zanne IV, 614; cel de sub No. 28 sună (Zanne IV, 280): Eŭ boier, tu boier, cine 'mi trage cizmele? saŭ (ibid. 433): Eŭ mare, tu mare, cine o să tragă cizmele? — iar la Românii din Macedonia (ibid. 436): Eŭ mare, tu mare, cine va adăpa calul cadiului?..

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

proverbul de sub No. 37 revine și în graiul istrian: „Limba traje iuva dintele dore“, dar sub acéstă formă el póte fi împrumutat de la Sĕrbĭ.

§ 38. Idiotismul moldovenesc „stéua ciobanuluĭ“ pentru lucéfĕrul de séră (Cantemir Ist. Ierogl 9: Afrodita, stéua care întâĭ se arată de cu séra, *stéua ciobanuluĭ;* 404: Venere, *stéua ciobanuluĭ* care întâĭ rĕsare), care există și în Bucovina (Mariaŋ, Serbătorile I, 109: poporul român din Bucovina ḑice a rĕsărit *stéua ciobanuluĭ*, adică lucéfĕrul de séră), nu e de cât reproducerea idiotismuluĭ analog turcesc „čoban yildyzy“, l'étoile du berger, Vénus.

§ 40. Despre analogiile ce presintă unele din basmele nóstre cu cele coprinse în „Halima“, veḑĭ indicele opereĭ nóstre *Basmele Române* s. v. Halima și O mie și una de Nopțĭ.

§ 43. Studiul despre „Caraghioz“ apărut maĭ întâĭ în publicațiunea festivă *Luĭ Titu Maiorescu Omagiŭ* (Bucurescĭ, 1900) a fost utilisat de Dr. G. Jakob în monografia sa asupra acesteĭ farse („Das türkische Schattentheater, Berlin, 1900) și tradus nemțesce de Kúnos în „Revue orientale pour les études ouralo-altaïques“, Budapest I (1900), p. 140–144.

§ 45. In privința datărĭĭ primuluĭ hatișerif (anul 1391 părênd prea dé timpurĭŭ) a se vedea I. Bogdan, *Luptele Românilor cu Turcĭ*, nota de la p. 87—88;

printre Domniĭ veneticĭ pe tronul țărilor române am numĕrat pe Aron-Vodă (după Xenopol III, 144) și pe Ión-Vodă (Armén după mamă: ibid. 94); iar pe Grazziani, însușĭ Miron Costin îl numesce „Frânc“.

§ 50. Unele din aceste obiceiurĭ de mult dispărute se oglindesc încă în datinile poporuluĭ de la țară. Precum săténul a păstrat o mare parte a costumuluĭ nobil de odinióră, tot așa în unele episóde ale nunțiĭ țărănescĭ persistă câte o reminiscență caracteristică din trecut.

Precum, în vremea veche, *conaciiĭ* călăriaŭ înaintea Domnuluĭ și a suiteĭ sale (§ 50), tot astfel ceĭ doĭ tinerĭ prietenĭ aĭ mireluĭ, *conăcarĭĭ* de astăḑĭ, pornesc călărĭ înaintea luĭ spre a vesti părinților miresei (într'o orație numită în Moldova „conăcărie“) și celorlalțĭ nuntașĭ, ca să îngrijéscă cât maĭ în grabă de gazdă saŭ conac și

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

de tóte cele trebuincióse *înălțatuluĭ Impĕrat*, care îndată are să soséscă cu întréga sa suită [1]):

Și 'nainte ne-aŭ trimes
Din *conac* în conac
Cu caĭ de *olac*...
. . . . . .
Ne trimise pe noĭ, pe șése *lipcanĭ*
Călărĭ pe șése juganĭ...
. . . . . .
Avem *firman* cu peceție
De la Impĕrăție...
. . . . . .
Că vine Impĕratul îndată
Cu oștirea luĭ tótă...

Apoĭ, în timpul înhobotărĭĭ mireseĭ, un nuntaș se scólă și strigă (Marian, 548 urm.): *Salahorĭ* [2]), *să se deschidă plaiurile!*

Și lăutarĭĭ încep îndată a întona un cântec (numit în unele localităț din Bucovina „Războiul"), pe când mama mireseĭ scóte năframe frumos cusute și légă cu ele bețele vorniceilor saŭ vătășeilor. Apoĭ nunul strigă: *Firman impĕrătesc!*

Și mama mireseĭ presintând mireluĭ un taler pe care se află o năframă, o jimblă și un pahar de rachiŭ, îĭ le închină cu urărĭ. După ce mirele gustă din rachiŭ și bagă în trasta-ĭ năframa, jimbla și paharul, nunul strigă din noŭ: *Caftan impĕrătesc!*

Atunci mama mireseĭ aduce mireluĭ o cămașă frumos cusută și-ĭ o închină...

§ 72. Despre modul cum se lua în primire haraciul: cf. Paul de Alep (trad. Cioran), p. 217—219.

§ 100. Ca termin de comparațiune, vom adăoga aci câte ceva despre costumul ciobanuluĭ armân (negustătorul macedonén adoptând portul europén), așa cum îl descrie Weigand, Aromunen I, 262 urm.

---

[1]) Marian, *Nunta*, 327 și 468 comparat cu Teodorescu, *Poesiĭ pop.* 171: Sevastos, *Nunta*, 99. Cf. Cantemir, *Descriptio Moldaviæ*, p. 132: „Die dominica ad accersendam sponsam, omnes sponsi consanguinei et affines congregantur, *legatosque præmittunt, sponsi adventum nunciaturos*". Datina însăși e fórte veche, dar forma-ĭ e întipărită de ceremonialul oficial al epocel.

[2]) Vorba „salahor" e luat aci cu sensul archaic militar: ómenĭ însărcinați cu repararea locurilor întărite și cu întreținerea căilor de comunicațiune.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)

Păstorul din Pind pórtă peste cămașă un pieptar de lână orĭ bumbac (*gimandane*) saŭ un ilic (*ileche*) cu piepții împodobiți cu cusăturĭ. D'asupra pune o haină numită *cipune* saŭ *şigune*, albă (la Fărșeroți), deschisă și fără mânecĭ, care ajunge până la genuchĭ: în unele locurĭ, șiguna e négră și împodobită cu găitane roșiĭ. albastre orĭ negre. Acéstă haină o pórtă și femeile, dar atuncĭ e totdeauna négră și dacă are forma uneĭ jachete cu mânecĭ, se numesce *cunduş* saŭ *şcurtu*. Un brîŭ de postav roșu, alb saŭ albastru, strînge acéstă haină; d'asupra vine obicĭnuit un chimir cu buzunare *(sileahe)*, în care se păstréză cuțitul, pistolul etc. Când șiguna are mânecile despicate atîrnând de pe umerĭ, ea se numesce *dulumicĭ*, iar prin „dulamă“ se înțelege o șigună négră cu brîŭ și mânecĭ. Dar haina cea maĭ grea a ciobanuluĭ e „sarica“ de lână, maĭ scurtă ca șiguna, strînsă de talie și jos cu crețurĭ: mânecile sînt despicate și atîrnă slobode pe dinapoĭ *(tălăgan)* orĭ aŭ aparența uneĭ glugĭ *(capot)*. În fine, haina ciobănéscă din pĕr de capră pentru înnoptat se numesce „tâmbare“.

Năḑragiĭ sînt înlocuiți cu o pereche de izmene *(donurĭ)* băgate în tuzlucĭ *(cióricĭ)*, obicĭnuit albĭ și fixați sub genuche cu un șiret roșu *(căltăvétă, vuvétă)* cu ciucure. Piciórele se acoperă cu călțunĭ *(ciorape, părpodz)* și cu botine de piele négră *(păpuce)* saŭ cu sandale roșiĭ *(ţaruhĭ)*. Bărbatul pórtă obicĭnuit un fes *(căciu[l]ă)* roșu saŭ alb, iar femeile unul roșu.

BDD-B369-09 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 19:02:49 UTC)